

PRIPOROČILA ZA UKREPANJE V VRTCU OB NUJNIH STANJIH IN NENADNO NASTALIH BOLEZENSKIH ZNAKIH

DOPOLNJENA IZDAJA

PRIPOROČILA ZA UKREPANJE V VRTCU OB NUJNIH STANJIH IN NENADNO NASTALIH BOLEZENSKIH ZNAKIH

DOPOLNJENA IZDAJA

Ljubljana, junij 2012

PRIPOROČILA ZA UKREPANJE V VRTCU OB NUJNIH STANJIH IN NENADNO NASTALIH BOLEZENSKIH ZNAKIH

DOPOLNJENA IZDAJA

Urednica:

Mag. Mateja Rok Simon

Avtorji:

Mag. Mateja Rok Simon

Vesna Plevnik Vodušek

Prim. Tatjana Lužnik Bufon

Mag. Eva Grilc

Prim. dr. Polona Brcar

Prim. Ivan Vidmar

Asist. mag. Lucija Perharič

Mag. Silva Pečar Čad

Recenzentki:

Tatjana Grmek Martinjaš

Mag. Renata Rajapakse

Oblikovanje:

Andreja Frič

Lektor za slovenski jezik:

Optimus Lingua, d.o.o. (Tomaž Petek)

Elektronski vir, objavljeno na spletni strani www.ivz.si

Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije

Ljubljana, junij 2012

Priporočila je s sklepom potrdil Razširjeni strokovni kolegij za pediatrijo na 57. redni seji dne 22. 12. 2010. Dopolnjena izdaja priporočil dodatno upošteva novosti iz Smernic za vključitev otrok v vrtec/šolo po preboleli nalezljivi bolezni (IVZ, 2012).

Pripravo in izdajo priporočil sta omogočila Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije ter Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije

---

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.2:613(0.034.2)

613.954(0.034.2)

PRIPOROČILA za ukrepanje v vrtcu ob nujnih stanjih in nenadno nastalih bolezenskih znakov [Elektronski vir] / avtorji Mateja Rok Simon ... [et al.] ; urednica Mateja Rok Simon. - 2. dopolnjena izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije, 2012

Način dostopa (URL): <http://www.ivz.si/>

ISBN 978-961-6659-92-5 (pdf)

1. Rok-Simon, Mateja

262242560

ZAHVALA

Članicam delovne skupine OPZHR vrtcev RS Marjeti Podpečan (Kranjski vrtci), Branki Strah (VVZ Kekec Grosuplje), Vesni Završan (Vrtec Pedenjped Ljubljana), Valentini Zgubič (Vrtec Pobrežje in vrtec Tezno Maribor) in Aleksandri Tkavc (Vrtec Borisa Pečeta Maribor) se zahvaljujemo za tehtne pripombe in predloge med pripravo dokumenta.

KAZALO

O PRIPOROČILIH.....	7
1. PRIPOROČILA ZA UKREPANJE	8
A PRIPOROČILA ZA UKREPANJE OB ŽIVLJENJE OGROŽAJOČIH STANJIH	9
Kako ravnamo?.....	10
B PRIPOROČILA ZA UKREPANJE OB STANJH, PRI KATERIH JE TREBA POKLICATI STARŠE	11
Kako ravnamo?.....	12
C PRIPOROČILA ZA UKREPANJE OB STANJH, PRI KATERIH OBSTAJA MOŽNOST ŠIRJENJA NALEZLJIVE BOLEZNI IN JE TREBA POKLICATI STARŠE.....	13
Kako ravnamo?.....	14
Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, z izločki in iztrebkom ...	15
Ukrepi ob pojavu izbruha nalezljive bolezni v vrtcu	16
Obveznosti staršev, ko otrok zboli za nalezljivo boleznijo.....	17
Pogoji za vrnitev otroka v vrtec po preboleli nalezljivi bolezni	17
D PRIPOROČILA ZA UKREPANJE OB ZLORABI OTROKA.....	19
Kako ravnamo?.....	19
2. POGOSTEJŠA STANJA, PRI KATERIH JE POTREBNA NUJNA MEDICINSKA POMOČ ALI PREGLED PRI ZDRAVNIKU	20
3. POGOSTEJŠI ZNAKI, SIMPTOMI IN STANJA, PRI KATERIH OBSTAJA MOŽNOST ŠIRJENJA NALEZLJIVE BOLEZNI.....	29
4. NAČRT VRTCA ZA UKREPANJE OB NUJNIH STANJH IN ZAGOTAVLJANJE POGOJEV.....	33
Vloga zaposlenih ob nujnem stanju.....	34
Seznam imen in telefonskih števil	35
Dnevnik z imenikom otrok.....	36
Usposabljanje zaposlenih za nudenje prve pomoči.....	36
Oprema za prvo pomoč	36
Osebna varovalna oprema.....	38
Dajanje zdravil otrokom v vrtcu	38
Izobraževanje zaposlenih s področja nasilja.....	39
Poročanje o primerih, ko je bilo potrebno ukrepanje	39
5. PRILOGE	41
Priloga A: Izjava staršev	42
Priloga B: Privolitev za dajanje zdravila	43
Priloga C: Evidenca o dajanju zdravila	44
Priloga D: Poročilo o bolezni.....	45
Priloga E: Poročilo o poškodbi ali zastrupitvi.....	46
Priloga F: Sporočilo vrtca območnemu ZZV o sumu na izbruh nalezljive bolezni.....	47
LITERATURA.....	47

UPORABLJENE KRATICE

CSD	Center za socialno delo
HIV	Virus humane imunske pomanjkljivosti
NMP	Nujna medicinska pomoč
PP	Prva pomoč
ZZV	Zavod za zdravstveno varstvo

O PRIPOROČILIH

Priporočila za ukrepanje v vrtcu ob nujnih stanjih in nenadno nastalih bolezenskih znakih je dokument, ki je nastal z namenom, da bi bil v pomoč osebju v vrtcu pri ravnanju ob življenje ogrožajočih in drugih nenadno nastalih stanjih, ki zahtevajo ukrepanje in/ali zdravniško pomoč.

V dokumentu so priporočila, kako je treba pravilno ukrepati, vendar naj osebje upošteva tudi lastno presojo v nastalih okoliščinah. Izvaja naj le tiste ukrepe, za katere je usposobljeno. Opredeljena so načela, kdaj klicati nujno medicinsko pomoč, kar pa ne sme biti vzrok za opustitev potrebne prve pomoči.

Za ukrepanje skladno s priporočili je nujno, da je osebje, ki neposredno dela z otroki, usposobljeno za izvajanje potrebnih ukrepov prve pomoči. Osebje mora opraviti tečaj usposabljanja za nudenje prve pomoči in oživljanja.

Vsak vrtec (po presoji vsaka krajevno ločena enota vrtca) mora imeti svoj »Načrt vrtca za ukrepanje ob nujnih stanjih in zagotavljanje pogojev«, ki poleg veljavnih predpisov upošteva tudi načela »Priporočil za ukrepanje v vrtcu ob nujnih stanjih in nenadno nastalih bolezenskih znakih«. V načrtu se opredelijo odgovornosti in zadolžitve posameznikov za ukrepanje ob nujnih stanjih in zagotavljanje pogojev za nemoteno ukrepanje, npr. priprava potrebnih seznamov imen in telefonskih števil, podatkov o zdravstvenih posebnostih otrok, organizacija usposabljanja osebja za nudenje prve pomoči, zagotavljanje opreme za prvo pomoč, zagotavljanje obrazcev za poročanje ...

Vsi zaposleni v vrtcu morajo s podpisom potrditi, da so seznanjeni s pravili ukrepanja in usposobljeni za ukrepanje skladno z načrtom vrtca. Zadolžitve posameznikov in pravila za ukrepanje ob nujnem stanju skladno z načrtom je treba proučiti in preizkusiti na praktični vaji, ki je sestavni del izobraževanja osebja. Vajo je treba ponavljati najmanj enkrat letno. Načrt vrtca za ukrepanje ob nujnih stanjih se obdobjno obnavlja in dopolnjuje na osnovi ugotovitev in izkušenj z vaj ali ukrepanja v resničnih okoliščinah.

Z načrtom je treba obvezno seznaniti tudi starše oz. skrbnike ob vpisu otroka v vrtec.

1. PRIPOROČILA ZA UKREPANJE

- A) ŽIVLJENJE OGROŽAJOČA STANJA
- B) STANJA, PRI KATERIH JE TREBA POKLICATI STARŠE
- C) STANJA, PRI KATERIH OBSTAJA MOŽNOST ŠIRJENJA NALEZLJIVE BOLEZNI IN JE TREBA POKLICATI STARŠE
- D) ZLORABA OTROKA

Če pri otroku opazite eno izmed navedenih stanj ali kadar ste v dvomih, je treba TAKOJ POKLICATI NUJNO MEDICINSKO POMOČ na številko 112.

- **Alergična reakcija, huda** (z otekanjem in s težkim dihanjem)
- **Amputacija okončine**
- **Bolečina, huda** (nastala na novo in se hitro razvila kjer koli v telesu), ki traja več kot 5–10 minut)
- **Električni udar**
- **Epileptični napad, krči** (pojavil prvič; ali traja več kot 5–8 minut; ali se zvrsti več napadov)
- **Glavobol (hud), otrdel vrat, lahko tudi povišana telesna temperatura**
- **Krvavitev, močna** (je ne moremo ustaviti)
- **Nezavest, motena zavest** (zaspanost, zmedenost, neodzivnost na ukaze, motnje govora, motnje gibanja)
- **Opekline** (obsežne, kemične)
- **Otekanje jezika ali žrela** (npr. ob piku ose/čebele v ustni votlini)
- **Omrzline**
- **Pik (ugriz) kače**
- **Podhladitev**
- **Poškodba glave, vratu ali hrbtenice**
- **Poškodba oči z izgubo vida, predrtje, kemična poškodba očesa**
- **Poškodba ušes z izgubo sluha**
- **Rana, globoka, obsežna, vbodna (velik tujek), močno krvavi**
- **Sončarica/vročinski udar**
- **Sum na zastrupitev** (s kemično snovjo, z rastlino/gobo, zaradi pika/ugriza strupene živali)
- **Sum na gnojni meningitis**
- **Težko dihanje/astmatični napad** (prvič; ali če gre za hudo poslabšanje znane astme in se z zdravili stanje ne izboljša v 5–10 minutah)
- **Težko dihanje/dušenje**
- **Top udarec v trebuh** (udarec predmeta, padec z višine, trčenje z osebo)
- **Tujek v dihalih**
- **Utopitev/utapljanje**
- **Vročinski krči** (prvič; ali ponoven pojav vročinskih krčev, če jih z zdravili ne prekinemo v 3–5 minutah)
- **Zastoj dihanja, zastoj srca**
- **Zlom kosti, odprti**

KAKO RAVNAMO?

- Ostanimo mirni in ocenimo položaj. Prepričajmo se, da nismo sami v nevarnosti. Npr. previdni moramo biti ob poškodbah z elektriko, izhajanju plina, požaru, prometni nezgodi ali ob nasilju.
- Nudimo **prvo pomoč (PP)**. **Takoj začnemo postopek oživljanja**, če je otrok neodziven, ne diha, se ne premika in ne kašlja. Sprostimo dihalno pot, preverimo dihanje, izvajamo dihanje usta na usta in zunanjo masažo srca.
- Pokličemo odraslo osebo, ki nam bo pomagala pri ukrepih PP in takoj nato **nujno medicinsko pomoč (NMP)** na številko 112.
- Ukrepamo po navodilih zdravnika NMP.
- NE premikajmo hudo poškodovanega ali bolnega otroka, razen če je treba zaradi varnosti. Če je premikanje nujno, da preprečimo nastanek dodatnih poškodb, moramo to narediti skladno s pravili prve pomoči, ki veljajo za premikanje osebe s poškodbo vratu ali hrbtenice.
- *NE dajajmo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika ter navodil o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.
- Osebu nujne medicinske pomoči izročimo privolitev za zdravljenje z navodili za ukrepanje v nujnih primerih, ki so jo podpisali starši in zdravnik. Ob zastрупitvi vzamemo s seboj proizvod (embalažo, etiketo, varnostni list, navodilo za uporabo), rastlino ali žival, s katero se je otrok zastrupil. Če ne vemo, s čim se je otrok zastrupil, vzamemo s seboj morebitni izbljuvek in vzorec seča.
- Takoj ko je mogoče, pokličemo starše ali skrbnike. Če starši niso takoj dosegljivi, jih še poskušamo priklicati.
- Oseba, ki je nudila prvo pomoč, spremlja otroka v zdravstveno ustanovo. V zdravstveni ustanovi počaka, dokler ne pridejo starši ali skrbniki.
- Takoj ko je mogoče, izpolnimo poročilo o bolezni, poškodbi ali o zastрупitvi v vrtcu.

---

*Pojasnilo: V vrtcu po pravilu ne dajemo nobenih zdravil. Izjemoma lahko damo zdravilo, npr. **pri povišani telesni temperaturi**, vendar moramo imeti predhodno pisno privolitev staršev oz. skrbnikov. Ob pojavu že znane bolezni ali poslabšanju kronične bolezni, npr. vročinski krči, astma, pa moramo imeti za dajanje zdravila predhodno pisno privolev staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika in navodila o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.

B

PRIPOROČILA ZA UKREPANJE OB STANIH, PRI KATERIH JE TREBA POKLICATI STARŠE

- Alergična reakcija (znana alergija)
- Bolečine v trebuhu, močnejše
- Bruhanje, večkratno
- Driska, večkratna
- Epileptični napad, krči (znana bolezen)
- Glavobol, hud
- Izpuščaj
- Krvavitev, močnejša
- Krvavitev iz nosu (ki ne preneha po običajnih ukrepih)
- Nalezljive bolezni
- Obolenja ušes
- Opekline
- Ozebljine
- Pik žuželke (znana alergija)
- Poškodba oči (manjša)
- Poškodbe ust in spodnje čeljustnice
- Poškodba stalnih zob
- Povišana telesna temperatura
- Rana, močnejše krvavi
- Sladkorna bolezen, zapleti znane bolezni
- Sončarica
- Težje dihanje/astma (znana bolezen, blago poslabšanje)
- Tujek v nosu
- Tujek v površinski rani (ki ga z običajnimi ukrepi ni mogoče odstraniti)
- Udarnina, globoka
- Udarnina/priprtje prsta na roki, nogi
- Ugriz človeka, živali
- Vedenjske motnje
- Zlom, izpah, zvin
- Zlomljen nos
- Zobobol

KAKO RAVNAMO?

- Nudimo **prvo pomoč** in pokličemo najbližjo odraslo osebo, ki nam bo pomagala.
- *NE dajajmo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika ter navodil o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.
- Pokličemo starše ali skrbnike, ki bodo prišli po otroka in ga odpeljali k zdravniku. Če starši niso takoj dosegljivi, jih še poskušamo priklicati.
- Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč** na številko 112. Pri poškodbi stalnih zob je potrebna **nujna zobozdravniška pomoč** v 60 minutah po poškodbi.
- Po dogovoru z zdravnikom odpeljemo otroka z reševalnim prevozom v zdravstveno ustanovo in o tem obvestimo starše.
- Oseba, ki je nudila prvo pomoč, spremlja otroka v zdravstveno ustanovo. V zdravstveni ustanovi počaka, dokler ne pridejo starši.
- Takoj ko je mogoče, izpolnimo poročilo o bolezni, poškodbi ali o zastrupitvi v vrtcu.

---

*Pojasnilo: V vrtcu po pravilu ne dajemo nobenih zdravil. Izjemoma lahko damo zdravilo, npr. **pri povišani telesni temperaturi**, vendar moramo imeti predhodno pisno privolitev staršev oz. skrbnikov. Ob pojavu že znane bolezni ali poslabšanju kronične bolezni, npr. vročinski krči, astma, pa moramo imeti za dajanje zdravila predhodno pisno privolitev staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika in navodila o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.

C

PRIPOROČILA ZA UKREPANJE OB STANJIH, PRI KATERIH OBSTAJA MOŽNOST ŠIRJENJA NALEZLJIVE BOLEZNI IN JE TREBA POKLICATI STARŠE

- Bolečina v mišicah
- Bolečina v trebuhu
- Bolečina v ušesu
- Bolečina v žrelu
- Bruhanje
- Driska
- Glavobol
- Gnojna sprememba na koži
- Izpuščaj
- Kašelj (tudi lajajoč), kihanje
- Motnje zavesti
- Mrzlica, mrazenje
- Otrdel vrat, glavobol ...
- Pekoče uriniranje
- Povišana telesna temperatura
- Poškodba/vbod s krvavim predmetom
- Stik z vabo za »cepljenje lisic«
- Težko dihanje, dušenje
- Ugriz človeka, živali
- Vnetje oči (pordele, izcedek)
- Vročinski krči
- Zlatenica
- Znaki izsušenosti (bledica, suha ustna sluznica, upadle oči, žeja)

KAKO RAVNAMO?

- Kadar obstaja sum, da je otrok nenadno zbolel za nalezljivo boleznijo, ga je treba do prihoda staršev ali skrbnikov **osamiti**, če je to mogoče, oziroma omejiti stike z drugimi otroki. Upoštevati moramo ukrepe za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s stikom, telesnimi tekočinami, z izločki in iztrebkom.
- Po potrebi nudimo **prvo pomoč**, pri tem za pomoč pokličemo najbližjo odraslo osebo.
- *NE dajajmo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika ter navodil o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.
- V določenih okoliščinah so potrebni ukrepi, npr. zniževanje telesne temperature s kopeljo ali obkladki. Če otrok bljuva, ga položimo v bočni položaj, da izbruhane vsebine ne vdihne.
- Pokličemo starše ali skrbnike, ki bodo prišli po otroka in ga odpeljali k zdravniku. Če starši niso takoj dosegljivi, jih še poskušamo priklicati.
- Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč** na številko 112.
- Po dogovoru z zdravnikom odpeljemo otroka z reševalnim prevozom v zdravstveno ustanovo in o tem obvestimo starše.
- Oseba, ki je nudila prvo pomoč, spremlja otroka v zdravstveno ustanovo. V zdravstveni ustanovi počaka, dokler ne pridejo starši.
- Ob sumu na izbruh (glejte definicijo) nalezljive bolezni obvestimo epidemiološko službo pristojnega območnega Zavoda za zdravstveno varstvo¹, po njihovem navodilu obvestimo tudi starše vseh otrok.
- Takoj ko je mogoče, izpolnimo poročilo o bolezni, poškodbi ali o zastrupitvi v vrtcu.

*Pojasnilo: V vrtcu po pravilu ne dajemo nobenih zdravil. Izjemoma lahko damo zdravilo, npr. **pri povišani telesni temperaturi**, vendar moramo imeti predhodno pisno privolitev staršev oz. skrbnikov. Ob pojavu že znane bolezni ali poslabšanju kronične bolezni, npr. vročinski krči, astma, pa moramo imeti za dajanje zdravila predhodno pisno privolitev staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika in navodila o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.

¹Telefonske številke območnih zavodov za zdravstveno varstvo v Sloveniji:

ZZV Ljubljana	01 58 63 900
ZZV Kranj	04 20 17 100
ZZV Celje	03 42 51 200
ZZV Maribor	02 45 00 135
ZZV Murska Sobota	02 53 01 144
ZZV Ravne	02 87 05 602
ZZV Nova gorica	05 33 08 600
ZZV Koper	05 66 30 805
ZZV Novo mesto	07 39 34 146

UKREPI ZA PREPREČEVANJE ŠIRJENJA NALEZLJIVIH BOLEZNI S TELESNIMI TEKOČINAMI, Z IZLOČKI IN IZTREBKOM

Način širjenja nalezljivih bolezni

Nalezljive bolezni se širijo na več načinov. V vrtcu smo lahko izpostavljeni predvsem:

- **kapljičnim nalezljivim boleznim**, ki se širijo s kapljicami, ki nastanejo pri kihanju, kašljanju, mogoč je tudi prenos s slino; okuži se oseba, ki je bila v bližnjem stiku z obolelim in katere sluznica (ustna, očesna, nosna) je prišla v stik s kužnimi kapljicami;
- **črevesnim nalezljivim boleznim**, katerih povzročitelji se prenašajo z iztrebkom okužene osebe prek rok in kontaminiranih predmetov (igrač, kljuk ...) ter površin (igrala, mize ...) v usta druge osebe;
- **kožnim nalezljivim boleznim, garjam, ušem**, ki se širijo z neposrednim stikom ali s posrednim stikom z okuženo osebo (npr: prek obleke, igrač ...);
- **boleznim, ki se prenašajo z okuženo krvjo, s krvavimi telesnimi tekočinami in z izločki.**

Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni

- Izogibajmo se neposrednemu stiku s telesnimi tekočinami.
- Oseba, ki neguje ali nudi prvo pomoč obolelemu, ob možnosti stika z otrokovo krvjo, izločki, iztrebkom uporablja zaščitne rokavice iz lateksa. Po potrebi uporabi še drugo osebno varovalno opremo za enkratno uporabo: masko ob možnosti obrizganja s krvjo, ob možnosti prenosa okužb z razprševanjem izločkov dihal; zaščitni predpasnik ali haljo ob možnosti onesnaženja obleke s krvjo, telesnimi izločki (npr gnoj, izbljuvek), z iztrebkom (ob obilni driski); očala ob možnosti obrizganja s krvjo. Kadar uporabimo zaščitno opremo, po delu najprej slečemo zaščitno obleko, nato rokavice, masko in očala, tako da se ne dotikamo njihove zunanje površine, ki bi bila lahko okužena, in vse odvržemo v polivinilno vrečko za smeti. Nato roke umijemo z milom po predpisanem postopku.
- Postopek umivanja rok: Roke umivamo z mlačno, s tekočo vodo, uporabljamo tekoče milo. Dobro podrgnemo dlani, obnohtne dele, palec, medprstne dele in nazadnje hrbtišče rok. Temeljito izperemo milo z rok in roke obrišemo z brisačo za enkratno uporabo. Roke umivamo najmanj 20–30 sekund.
- Kadar je potrebno oživljanje otroka, uporabljajmo zaščitne rokavice in pri oživljanju »usta na usta« plastično obrazno masko z enosmernim ventilom. Z začetkom oživljanja ne smemo odlašati. Če zaščitnih pripomočkov ni na voljo ob začetku oživljanja, jih uporabimo takoj, ko so dosegljivi (shranjeni so v omarici za prvo pomoč).
- Uporabljen ali onesnažen sanitetni material (povoji, zloženci ...) odvržemo v plastično vrečko in jo zapremo. Telesne izločke (seč, izbljuvek), iztrebek odvržemo v stranišče. **Pri sumu na zastrupitev shranimo izbljuvek zaradi toksikološke preiskave.** Če so razliti po tleh ali drugih površinah, jih prekrijemo z vpojno papirnato brisačo, odstranimo z orokavičeno roko in odvržemo v plastično vrečko, ki jo zavežemo.
- Površine, na katerih so bili razliti kri, izločki ali iztrebek, je treba takoj po odstranitvi očistiti s priporočenim čistilom. Pri tem uporabljajmo zaščitne rokavice. Po čiščenju odvržemo rokavice, krpe in druge odpadke v plastično vrečko in jo zavežemo.
- Krpe za večkratno uporabo se perejo po običajnem postopku v pralnem stroju nad 60 °C. Če je le mogoče, naj se uporabljajo krpe za enkratno uporabo.
- Otrokova umazana oblačila (od krvi, telesnih tekočin, izločkov ali iztrebka) vložimo v plastično vrečko in jo predamo staršem.
- Najdene igle in druge ostre predmete odlagamo v posebej za ta namen izdelane zbiralnike za ostre predmete in jih zapremo. Če zbiralnikov nimamo, damo oster predmet v plastično vrečko in dodatno v trdo embalažo ter ga odnesemo v zdravstveno ustanovo ali ZZV.

UKREPI OB POJAVU IZBRUHA NALEZLJIVE BOLEZNI V VRTCU

O izbruhu nalezljive bolezni govorimo, če se pojavi v določenem časovnem obdobju povečano število med seboj povezanih primerov iste bolezni pri otrocih v eni ali več skupinah, npr. vsaj trije primeri črevesne nalezljive bolezni v 36 urah.

O sumu na izbruh nalezljive bolezni obvestimo epidemiološko službo pristojnega območnega Zavoda za zdravstveno varstvo (ZZV), po njihovem navodilu obvestimo tudi starše vseh otrok.

Ukrepi ob pojavu izbruha črevesne nalezljive bolezni

Kadar se pojavi izbruh črevesne nalezljive bolezni (trije in več primerov driske in/ali bruhanja v 36 urah), izvajamo naslednje ukrepe:

- Bolne otroke glede na možnosti ločimo od zdravih.
- Za zbolele otroke določimo sanitarije, ki jih uporabljajo le oni, in jih razkužimo po vsaki uporabi.
- Če ima otrok obilno drisko in/ali bruha, pomeni, da naglo izgublja tekočino in potrebuje takojšnjo zdravniško pomoč. Ko čakamo, mu ponujamo vodo po žličkah ali požirkih.
- Poostrimo higienske ukrepe za otroke in osebje:
  - osebje, ki neguje zbolelega otroka, uporablja zaščitni predpasnik za enkratno uporabo in rokavice za enkratno uporabo. V obstoječih prostorih določi previjalno mizo ali posteljico, na kateri bo negovalo samo bolne otroke. Uporablja plenice in higienske robčke za enkratno uporabo in previjalni pult zaščiti s prevleko za enkratno uporabo.
  - po negi si roke razkuži; če so bile kljub uporabi rokavic vidno umazane, si jih umije in nato suhe roke razkuži. Rokavice in drugo uporabljeno zaščitno opremo odvrže med odpadke v polivinilno vrečko, ki se zaveže.
- O sumu na izbruh nalezljive bolezni v vrtcu poleg območnega Zavoda za zdravstveno varstvo obvestimo tudi starše vseh otrok.

Ukrepi ob pojavu izbruha kapljičnih nalezljivih bolezni, npr. škrlatinke, gripe, oslovskega kašlja, gnojnega meningitisa ...

- Izvajamo jih po navodilih epidemiologa območnega ZZV (več primerov škrlatinke in/ali angine, oslovskega kašlja, gripe, en primer gnojnega meningitisa).
- Bolne otroke glede na možnosti ločimo od zdravih.
- Poostrimo higienske ukrepe, prostore temeljito prezračimo na dve uri.
- Razmik med posteljicami naj znaša najmanj 30 cm, idealna razdalja je 1 meter; otroci naj spijo izmenično obrnjeni (glava, noge).
- Otroke poučimo o higieni kašljanja.
- Začasno omejimo združevanje otrok iz skupine, kjer se je pojavila bolezen, z otroki iz drugih skupin vrtca.
- O dogajanju v vrtcu takoj obvestimo območni Zavod za zdravstveno varstvo po telefonu ali po mailu na obrazcu Sporočilo vrtca območnemu Zavodu za zdravstveno varstvo o sumu na izbruh nalezljive bolezni (Priloga F, v elektronski obliki na spletni stani IVZ*), in glede na njihovo mnenje starše vseh otrok.

*http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=225&pi=5&_5_id=1931&_5_PageIndex=0&_5_groupId=355&_5_newsCategory=&_5_action>ShowNewsFull&pl=225-5.0

Obveščanje in druge obveznosti vrtca ob sumu na izbruh nalezljive bolezni

- Vodja skupine otrok, ki zazna odsotnost večjega števila otrok, od staršev pridobi osnovne podatke o vzroku odsotnosti otrok in podatke sporoči vodstvu vrtca. Vrtec znotraj svoje organiziranosti opredeli odgovorne osebe, poti informiranja in obseg informacij.
- Vodstvo vrtca o sumu na izbruh nalezljive bolezni obvesti epidemiološko službo pristojnega območnega Zavoda za zdravstveno varstvo¹:
  - če so se v nekaj dneh pojavili dva ali več med seboj povezanih primerov nalezljive bolezni, ki predstavljajo tveganje za zdravje otrok, npr. dva ali trije primeri v isti skupini ali primeri med otroki, ki so se družili v jutranjem varstvu pred razporedom v skupine ali razrede ali so se udeležili skupnega dogodka;
  - ob nalezljivih boleznih posebnega pomena je obveščanje potrebno že ob pojavu enega primera bolezni (primer gnojnega meningitisa, suma na ošpice, botulizem itn).
- ZZV se z vodstvom vrtca dogovori o epidemiološki preiskavi, ki jo izvede skupaj s predstavnikoma zdravstvene inšpekcije (ZIRS).
- Vrtec do epidemiološke preiskave izvaja ukrepe po navodilu ZZV.
- Po izvedeni epidemiološki preiskavi vrtec izvede ukrepe, navedene v zapisniku o preiskavi do dogovorjenega roka. Zapisnik pripravi predstavnik zdravstvene inšpekcije in območnega zavoda za zdravstveno varstvo, ki izvedeta epidemiološko preiskavo.
- Ob pojavu izbruha nalezljive bolezni se vrtec in ZZV dogovorita, kdaj je potrebna preiskava vzorcev kužnin pri otrocih in/ali osebju.
- Vrtec pisno obvesti starše o pojavu izbruha nalezljive bolezni in nekaterih izvedenih ukrepih. Kadar je treba najožjim kontaktom obolelih predpisati zdravila, vrtec skupaj z ZZV starše le-teh ustno in pisno obvesti o potrebni antibiotični zaščiti ali imunoprofilaksi in/ali jih napoti k otrokovemu izbranemu zdravniku.

OBVEZNOSTI STARŠEV, KO OTROK ZBOLI ZA NALEZLJIVO BOLEZNIJO

- Ko vrtec obvesti starše, da je njihov otrok bolan, se morajo potruditi, da čim prej pridejo ponj.
- Starši naj vrtec čim prej obvestijo o vrsti nalezljive bolezni, za katero je zbolel njihov otrok (po pregledu pri otrokovem zdravniku ali pediatru infektologu). Otrok z nalezljivo boleznijo ne sme obiskovati vrtca.

POGOJI ZA VRNITEV OTROKA V VRTEC PO PREBOLELI NALEZLJIVI BOLEZNI

- **vrnitvi otroka v kolektiv presodi otrokov izbrani zdravnik.** Dokler izdajanje zdravniških potrdil ni sistemsko urejeno, velja izjava staršev kot naročilo zdravnika (Priloga A).
- Otrok, ki je prebolel črevesno nalezljivo bolezen, naj se vrne v vrtec, ko je minilo najmanj 48 ur po zadnjem odvajanju tekočega iztrebka oz. bruhanju. Otrok ne sme imeti drugih znakov okužbe, npr. povišane telesne temperature, krčev v trebuhu. Če bi se driska in/ali bruhanje pri otroku, ki je izločevalec povzročitelja črevesne okužbe, ponovila, mora ponovno ostati doma.
- Otrok brez bolezenskih znakov, ki v iztrebku še izloča mikrobo (t. i. »klicenosec«), sme obiskovati vrtec. **Izjema so** klicenosci nekaterih mikroorganizmov (*Salmonella typhi* (tifus), *Salmonella paratyphi* B, *Shigella* spp., druge EHEC) ali jajčec črevesnih parazitov, ki ne smejo obiskovati vrtca, dokler izvidi preiskav iztrebka niso negativni (nadzor na pristojnem ZZV).

ZAVRNITEV OTROKA OB PRIHODU V VRTEC

Po predhodnem pisnem dogovoru med starši oz. skrbniki in vrtcem ob vpisu otroka v vrtec lahko osebje vrtca zavrne otroka ob prihodu v vrtec, kadar starši navedejo, da ima otrok katerega koli izmed naštetih znakov ali bolezni:

- vročina, neobičajna utrujenost, razdražljivost, težko dihanje, neprestan jok ali otrok kaže druge znake bolezni;
- driska (voden iztrebek $\geq$ 2-krat/dan, primes sluzi, krvi);
- bruhanje ($\geq$ 2-krat v 24 urah), če bi lahko šlo za okužbo (podobni znaki pri drugih družinskih članih, otrocih v vrtcu) in/ali pretečo izsušitev (dehidracijo);
- razjede v ustih in slinjenje, razen če zdravnik izključi infekcijsko naravo bolezni;
- izpuščaj z vročino/brez vročine ali s spremembami počutja, obnašanja ali drugimi bolezenskimi znaki, dokler zdravnik ne izključi nalezljive bolezni in potrdi, da otrok ni kužen;
- gnojno vnetje oči, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni kužen;
- gnojne kožne spremembe (impetigo), dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni kužen (oziroma po 48 urah od začetka antibiotičnega zdravljenja, če so gnojne rane pokrite);
- uši do naslednjega dne po razuševanju;
- garje do končanega zdravljenja;
- streptokokno vnetje žrela (angina), škrlatinka, dokler zdravnik ne odloči, da je otrok sposoben za vrtec (oziroma po 24 urah od začetka antibiotičnega zdravljenja);
- vodeni mehurčki, dokler zdravnik ne izključi infekcijske bolezni;
- norice, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen (oziroma po 5 dneh po pojavu značilnega izpuščaja, oziroma ko ni več svežih mehurčkov in se vsi mehurčki posušijo);
- ošpice, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen (oziroma po 4 dneh po pojavu značilnega izpuščaja);
- oslovski kašelj, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen (oziroma po 5 dneh od začetka antibiotičnega zdravljenja, oziroma po 21 dneh, če ni bilo antibiotičnega zdravljenja);
- mumps, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen (oziroma po 5 dneh po pojavu značilne otekline);
- zlatenica, dokler zdravnik ne izključi infekcijske etiologije;
- hepatitis A, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen (oziroma po 14 dneh po pojavu prvih znakov bolezni, oziroma po 7 dneh po pojavu zlatenice);
- tuberkuloza, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen.

Več informacij v:

Frelj T, Kraigher A, Čakš N, Krt-Lah A, Marinko J, Hudopisk N. Smernice za vključitev otrok v vrtec/šolo po preboleli nalezljivi bolezni. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 2012. Pridobljeno 5.4.2012 s spletne strani: http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=225&pi=5&_5_id=1931&_5_PageIndex=0&_5_groupId=355&_5_newsCategory=&_5_action=ShowNewsFull&pi=225-5.0.

Nasilje nad otrokom je lahko fizično, spolno ali psihično ter vključuje tudi zanemarjanje. Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri otroku povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim otrok nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj pri otroku povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za otroka, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. Otrok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.

Nekateri znaki zlorabe so: depresija, sovražnost, nizka samopodoba; ponavljajoče se poškodbe ali nenavadne poškodbe; nenavadne razlage za nastanek poškodb; pogoste udarnine; nenavadne opekline (s cigaretami, z likalnikom); nenavadno poznavanje spolnosti, neprimerno dotikanje ali igre z vrstniki; slaba higiena ...

Ob sumu, da je otrok žrtev nasilja, mora osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti, takoj začeti ukrepe in ravnati skladno z veljavnimi pravili in s postopki, ki jih predpiše pristojno ministrstvo.

KAKO RAVNAMO?

- Ob vidnih poškodbah nudimo **prvo pomoč** in drugo vrsto oskrbe, če je treba, in pokličemo najbližjo odraslo osebo, ki nam pri tem pomaga.
- Če opazimo spremembe, ki bi bile lahko posledica nasilja, ali nam otrok zaupa, da preživlja nasilje, ali imamo informacijo o nasilju od tretje osebe ali smo bili sami priča nasilju, je treba takoj začeti ukrepe in ravnati skladno z veljavnimi pravili in s postopki:
  - obvestimo svetovalnega delavca ali v njegovi odsotnosti ravnatelja ali pomočnika ravnatelja;
  - sami ali s svetovalnim delavcem ob poškodbi pri fizičnem ali spolnem nasilju ali hudi psihični stiski otroka obvestimo pristojni center za socialno delo (CSD), zunaj poslovnega časa centra pa interventno službo CSD, da poskrbi za ustrezno zdravstveno oskrbo in varnost otroka;
  - sami ali s svetovalnim delavcem naredimo zapis dogodka, opažanj, pridobljenih informacij ali pogovora z otrokom; obrazec za zapis in navodila za izdelavo zapisa so priloga Pravilnika o obravnavanju nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.
- Ravnatelj ali pomočnik ravnatelja ali svetovalna služba v telefonskem pogovoru isti dan ali najpozneje naslednji delovni dan po narejenem zapisu obvesti CSD ali policijo o sumu nasilja nad otrokom in CSD-ju pošlje pisno prijavo skupaj z zapisom.
- Ravnatelj ali pomočnik ravnatelja ali svetovalna služba starše o opravljeni prijavi nasilja obvesti le takrat, ko presodi, da je to v korist otroka.
- Nadaljuje se izvajanje ukrepov in ravna skladno z veljavnimi pravili in s postopki.

2. POGOSTEJŠA STANJA, PRI KATERIH JE POTREBNA NUJNA MEDICINSKA POMOČ ALI PREGLED PRI ZDRAVNIKU

Uporabljene kratice:

PP – Prva pomoč

NMP – Nujna medicinska pomoč

Pojasnilo: Kadar je v besedilu navedeno, da je pri določeni bolezni ali stanju potreben **pregled pri zdravniku, to pomeni, da nudimo **prvo pomoč**, če je to potrebno, in pokličemo starše, ki bodo otroka odpeljali k zdravniku. Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč**.

Alergična reakcija

Osebe naj bo seznanjeno s podatkom o alergiji posameznega otroka na pik žuželke, hrano itn.

Simptomi in znaki blage alergične reakcije: rdeče, solzne, srbeče oči, srbenje v nosu, kihanje, izcedek iz nosu, večja oteklina in srbenje na mestu pika žuželke. **Huda alergična reakcija:** izpuščaj po telesu (koprivnica), oteklina jezika, ustnic, oči, težko dihanje, težko požiranje; bruhanje, driska; kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, omotica, bledica, potna koža, zmedenost, motnja zavesti.

Nudimo PP. Damo zdravilo, če imamo predhodno pisno privolitev in navodila staršev ali skrbnikov in zdravnika. Ob hudi alergični reakciji **pokličemo NMP.**

Bodimo pozorni, otroka opazujemo, ker se reakcija lahko pojavi še 2 uri po piku, zaužitju hrane ...

Amputacija

Nudimo PP (zaustavljamo krvavitev) in pokličemo NMP na 112. Ob amputaciji uda ali dela telesa ali krvavitve, ki je ne moremo ustaviti, **pokličemo NMP.** Priložimo amputirani del uda, ki ga zavijemo v sterilno gazo, in vložimo v čisto plastično vrečko, ki jo zavežemo, in vse skupaj položimo v posodo z mešanico ledu in vode s temperaturo 4–6 °C.

Ob izpostavljenosti krvi obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, z izločki in iztrebkom).

Bolečine v trebuhu

So lahko simptom bolezni, vnetja organov v trebuhu, poškodbe (udarec predmeta, padec z višine, trčenje z osebo), lakote, preobilnega obroka, driske, zastrupitve, psiholoških vzrokov, črevesnih plinov, zaprtosti. Če ima otrok povišano telesno temperaturo, hude bolečine (močno joka, ječi), bruha ali so bolečine povezane s poškodbo, **nudimo PP in pokličemo NMP.** NMP je potrebna tudi pri nenadnih bolečinah v predelu testisov pri fantkih. NE dajajmo otroku ničesar piti ali jesti. NE dajajmo nobenih zdravil. Otroku naj do prihoda reševalcev leži na hrbtu ali boku s pokrčenimi nogami.

Bolečina v vratu in hrbtu

Je lahko posledica bolezni, poškodbe ali zastrupitve. Če je bolečina posledica padca z višine, padca na glavo, je nastala pri športni dejavnosti, v prometni nezgodi, pri padcu s predmeta v gibanju ali zaradi nasilja, gre verjetno za poškodbo vratu ali hrbtenice. NE premikajmo otroka, razen če je v neposredni nevarnosti, da se dodatno poškoduje. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.**

Bruhanje

Je lahko simptom nalezljive bolezni, poškodbe, zastrupitve, pregretja, prekomernega napora, lahko je tudi posledica stresa (psihološko pogojeno). Če ima hkrati enake simptome več otrok in osebja, pomislimo na zastrupitev s hrano. **Nudimo PP.** Otroku, ki bruha, ne sme nikoli ležati na hrbtu. Potreben je **pregled pri zdravniku**.**

Pri rokovanju z izbljuvkom, iztrebkom obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, z izločki in iztrebkom ter Izbruh nalezljive bolezni v vrtcu).

Driska

Je lahko posledica nalezljive bolezni, bolezni prebavil, alergije, jemanja zdravil, zastrupitve. Simptomi: odvajanje tekočega iztrebka 3-krat ali pogosteje; otrok ima lahko povišano telesno temperaturo; v blatu so lahko sledovi krvi, sluzi; otrok je lahko vrtoglav in bled, bruha; lahko ima hude bolečine v trebuhu. Potreben je **pregled pri zdravniku**.**

Pri rokovanju z izbljuvkom, iztrebkom in pri previjanju otroka z drisko obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, z izločki in iztrebkom ter Izbruh nalezljive bolezni v vrtcu).

Električni udar

NE skušajmo odvreči poškodovanega stran od vira električne energije. Najprej izključimo vir električne energije. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.** Otroka ves čas opazujemo in ga ne zapuščajmo do prihoda NMP. Če otrok izgubi zavest in preneha dihati, začnemo postopek oživljanja.

Epileptični napad, krči

Je lahko posledica bolezni, poškodbe ali zastrupitve.

Simptomi: Epizode strmenja v prazno; strmenje in krči mišic nog in rok; krčeviti in sunkoviti gibi rok in nog; izguba zavesti, izguba nadzora nad uriniranjem. **Nudimo PP.** Preprečujemo poškodbe. NE dajajmo umetnega dihanja med aktivno fazo napada. NE dajajmo otroku ničesar v usta. Če je bilo pri otroku obolenje že ugotovljeno, ukrepamo skladno s predhodno pisno privolitvijo in z navodili staršev ali skrbnikov in zdravnika.

Če napad traja več kot 3–5 minut, si napadi sledijo v kratkih presledkih, se otrok po napadu ne ovede, ima po napadu težave z dihanjem ali če je po našem vedenju prvič, da ima otrok tak napad, **pokličemo NMP.**

Glavobol

Je lahko posledica bolezni, poškodbe ali zastrupitve. Če je glavobol povezan s poškodbo, ukrepamo kot pri poškodbi glave. NE dajajmo nobenih zdravil. Če ima otrok hud glavobol, bruha, ima povišano telesno temperaturo, zamegljen vid ali vrtoglavico, je potreben **pregled pri zdravniku**.**

Gnojni meningitis

Glejte **Hud glavobol s pridruženimi bolezenskimi znaki.**

Hud glavobol s pridruženimi bolezenskimi znaki

Kadar je glavobol hud in ima otrok hkrati otrpel tilnik oz. »vrat«, povišano telesno temperaturo, bruha, lahko ima tudi izpuščaj v obliki pikčastih krvavitev, je zaspan ali ima motnjo zavesti, ima otrok lahko bakterijsko vnetje možganskih ovojnic (**gnojni meningitis**). V takem primeru **pokličemo NMP.** Pri gnojnem vnetju možganskih ovojnic je namreč otrok življenjsko ogrožen in o preživetju odloča zgodnja zdravniška pomoč oz. zdravljenje. Če je potrjeno bakterijsko vnetje možganskih ovojnic zaradi okužbe z meningokokom, morajo tesni kontakti prejeti antibiotsko profilakso. Navodila o tem bo posredoval lečeči infektolog in/ali epidemiolog IVZ/ZZV. Zato je dobro ekipi NMP posredovati kontaktne podatke za obveščanje.

Izpuščaj

Izpuščaj se lahko pojavi zaradi različnih vzrokov, npr. vročine, okužbe ali bolezni kože, nalezljivih in drugih bolezni, reakcije na zdravila, alergične reakcije, pika žuželke itn. Če ima otrok z izpuščajem povišano telesno temperaturo ali druge znake okužbe, npr. glavobol, drisko, vnetje žrela, bruha, če je izpuščaj svetlo rdeče barve in boleč na otip ali ima izpuščaj (koprivnico) po vsem telesu, če se slabo počuti, je potreben **pregled pri zdravniku**.** Če sumimo, da gre za nalezljivo bolezen (npr. norice), otroka osamimo. Če otrok z izpuščajem težko diha, pomodreva ali ima moteno zavest ali sumimo na gnojni meningitis, **nudimo PP in pokličemo NMP.**

Krvavitev

Nudimo PP. Za rane, iz katerih otrok močnejše krvavi, je potreben **pregled pri zdravniku**.** Ne odstranjujemo večjih tujkov iz rane. Ob amputaciji uda ali dela telesa ali krvavitve, ki je ne moremo ustaviti in je izguba krvi velika (> 100 ml krvi = čajna skodelica), **pokličemo NMP.**

Ob izpostavljenosti krvi obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni. Pri oskrbi manjše krvavitve uporabljamo rokavice. Kadar obstaja možnost obrizganja ali tvorbe aerosola, pa se zaščitimo z očali, masko in z zaščito za obleko (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, z izločki in iztrebkom).

Krvavitev iz nosu

Nudimo PP. Pri krvavitvi iz nosu stiskamo nosnico/-i, dokler se krvavitev ne ustavi. Otrok naj ima glavo nagnjeno naprej, zadaj na vrat lahko damo hladne obkladke. Če ne moremo ustaviti krvavitve, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Če sumimo, da gre še za druge poškodbe glave, ukrepamo kot pri poškodbi glave.

Ob izpostavljenosti krvi obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Motnja zavesti, nezavest

Nastane kot posledica različnih stanj: poškodb, povišane telesne temperature, vročinskih krčev, okužbe, izgube krvi ali druge tekočine (bruhanje, driska), sladkorne bolezni, zastrupitve itn. Motnje zavesti so lahko različno izražene in se lahko stopnjujejo. Simptomi: zmedenost, zmotno doživljanje in razlaganje dogodkov okrog sebe, zaspanost, slab odziv na klice, bolečinske in druge zunanje dražljaje. Pri nezavesti se otrok ne odziva na noben zunanji dražljaj. **Nudimo PP in pokličemo NMP.**

Nalezljive bolezni

Simptomi in znaki: vneto žrelo; rdeče, otekle oči z izcedkom; kašelj; izpuščaj na koži; driska, bruhanje; zlatenica ali rumena beločnica, temen seč; povišana telesna temperatura; huda utrujenost ali zaspanost; neobičajno vedenje; bolečine v ušesu; ušivost. Nalezljive bolezni zahtevajo **pregled pri zdravniku****.

Ob težkem, hitrem dihanju, močnem kašljanju, piskanju v prsih pri izdihu ali ob modrikavosti ustnic in/ali povišani telesni temperaturi ali v kombinaciji s hudo utrujenostjo, z zaspanostjo, izgubo zavesti ali nemirom, razdražljivostjo **pokličemo NMP.**

Obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni. Uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Obolenja ušes

Če je prisoten izcedek iz ušesa, bolečine v ušesu, tujek v ušesu (insekt ali predmet, ki ne gre iz ušesa sam od sebe), je potreben **pregled pri zdravniku****. Pri poškodbi ušes z izgubo sluha je **potrebna NMP.**

Opekline

Nudimo PP. Pri blagi opeklini izpiramo mesto s hladno vodo. NE dajajmo na rano ledu, maščobe ali kakršne koli kreme. Kadar je **opeklina obsežna ali globoka**, kadar gre za **inhalacijsko poškodbo dihal** z vročim plinom ali s paro, če je opečen obraz ali oči, če otrok težko diha, je nezavesten ali ima še druge poškodbe, **nudimo PP in pokličemo NMP.** Pri hlajenju pazimo, da hladimo opekline in ne celotnega otroka (nevarnost podhladitve). Zato manjšo opekline pri otroku hladimo največ 10 minut, večjo pa največ 5 minut, če ima voda priporočenih 15 °C. Ob opeklini s kemično snovjo ali opeklini zaradi električnega udara **nudimo PP in pokličemo NMP.**

Otekanje jezika ali žrela (npr. ob piku ose/čebele v ustni votlini)

Je lahko zelo hitro in nevarno, predvsem zaradi možnosti zadušitve. **Nudimo PP** s hlajenjem jezika ali ustne votline in takoj **pokličemo NMP.** Če ima otrok znano alergijo na pik žuželke in imamo predhodno pisno privolitev in navodila staršev ali skrbnikov in zdravnika za dajanje zdravil, jih čim prej damo.

Ozeblina in omrzline

Ozeblina so poškodbe kože zaradi vpliva mraza s temperaturo nad lediščem. Simptomi in znaki: predel z ozeblino (nos, ušesa, brada, lica, prsti na rokah in nogah ...) je blede ali bele barve, mrzel, otrpel in boleč. **PP** obsega zaščito pred mrazom in ogrevanje.

Omrzline so poškodbe kože zaradi temperature pod lediščem. Omrzline so lahko povrhnje ali globoke. Pri obeh je koža blede in hladna. Pri globokih omrzlinah je poškodovani predel bele ali voščene barve, čvrst,

trd. Lahko se pojavijo mehurji, ki so pri povrhnjih omrzlinah napolnjeni z bistro tekočino, pri globokih pa s krvavo tekočino. Povrhnje omrzline bolijo, globoke pa ne.

Nudimo PP. Omrzline zahtevajo **pregled pri zdravniku****. Če sumimo na globoko omrzlino, **pokličemo NMP**.

Pik (ugriz) kače

Simptomi in znaki **blage do zmerne zastrupitve so**: oteklina, bolečina na mestu pika; hiter pulz, slabotnost, znojenje, lahko povišana telesna temperatura; težko dihanje; pekoča bolečina, odrevenelost, občutek mravljinčenja; zamegljen vid, vrtoglavica, omedlevica; slabost v želodcu, bruhanje, driska. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.**

Huda zastrupitev: zatekanje jezika ali grla, hitro zatekanje in odrevenelost uda, huda bolečina, šok, zožene zenice, mišični krči, kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, ohromelost, nezavest. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.**

Pik žuželke

Pik žuželke običajno povzroči blago, včasih tudi hujšo lokalno reakcijo v smislu bolečine, srbenja in otekanja na mestu pika. Kadar je otrok alergičen na pik žuželke, pa se lahko pojavi sistemska reakcija s koprivnico ali z rdečico po vsem telesu, otekanjem obraza, dušenjem, omotico ali celo z izgubo zavesti.

Osebjem naj bo seznanjeno s podatkom o alergiji na pik žuželke pri posameznem otroku. **Nudimo PP. Damo zdravilo**, če imamo predhodno pisno privolitev in navodilo staršev ali skrbnikov in zdravnika. Bodimo pozorni, otroka opazujemo, ker se reakcija lahko pojavi še 2 uri po piku.

Če ima otrok težave z dihanjem, mu hitro zatekajo ustnice, usta ali jezik ali izgublja zavest, **pokličemo NMP**.

Podhladitev

Simptomi in znaki so: zmedenost, slabotnost, zamegljen vid, nerazločen govor, drgetanje, zaspanost, bela ali sivkasta barva kože. **Nudimo PP.** Potreben je **pregled pri zdravniku****. Če otrok počasi diha, zmedeno in nerazločno odgovarja, ima belo, sivkasto ali modro barvo kože ali izgubi zavest, **pokličemo NMP**.

Poškodbe glave

Poškodbe glave zaradi padca, nastale pri športu ali zaradi nasilja, so pogosto resne. **Nudimo PP.** Tudi če je otrok le kratek čas zmeden in si potem popolnoma opomore, je potreben **pregled pri zdravniku****. Bodimo pozorni, saj se simptomi lahko pojavijo šele nekaj časa po poškodbi.

Če otrok kaže katerega izmed naslednjih simptomov: postane pretirano zaspan, zmeden, nezavesten, prisotna kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, krči, bolečina v vratu, krvav ali voden izcedek iz telesnih odprtin na glavi (npr. ušesa), se ne odziva na preproste ukaze, ne more premikati in ne čuti rok ali nog, **pokličemo NMP**. Hujšim poškodbam glave so pogosto pridružene poškodbe vratu, zato otroka ne premikamo, če ni res nujno (npr. ob dodatni nevarnosti).

Poškodba vratu in hrbtenice

Poškodba hrbtenice nastane pri večjih silah, npr. padcih z višine. Znaki poškodbe so oteklina in boleče mesto poškodbe; mravljinčenje ali izguba občutka za dotik ali ohromelost mišic navzdol od mesta poškodbe pa kažejo, da je nastala tudi poškodba hrbtenjače. Pri otrocih so posebno nevarne poškodbe vratnega dela hrbtenice. Pri sumu na poškodbo hrbtenice otroka NE premikamo, če ni res nujno. **Nudimo PP** (oskrbimo morebitno rano oz. pridružene poškodbe, otroka pomirimo, pokrijemo z odejo) in **pokličemo NMP**.

Poškodba oči

Nudimo PP. Ob kakršni koli poškodbi oči ali tujka v očesu, ki ni predrl zrkla, je potreben **pregled pri zdravniku****. Ob težki poškodbi oči, če je tujek predrl oko, kemičnih poškodbah, spremembah ali izgubi vida **pokličemo NMP**.

Poškodba (omajanje ali izbitje) stalnih zob

Nudimo PP. Čim prej moramo najti izbiti zob, če je umazan, ga speremo pod tekočo vodo in če je le možno, ga vstavimo nazaj v njegovo ležišče in otrok naj ga učvrsti z rahlim ugrizom preko gaze. Če to ni mogoče, ga shranimo v kozarec posnetega mleka ali fiziološke raztopine, izjemoma v otrokovo slino. Potrebna je **nujna zobozdravniška pomoč v času do 60 minut od poškodbe; zob nesemo s seboj**.

Poškodbe ust in spodnje čeljustnice

Če sumimo, da gre še za druge poškodbe glave, ukrepamo kot pri poškodbi glave. **Nudimo PP.** Če je rana v ustih velika in globoka, če ne moremo ustaviti krvavitve ali če je poškodovana spodnja čeljustnica, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Ob izpostavljenosti krvi obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Poškodba ušes

Pri blažji poškodbi **nudimo PP**. Pri poškodbi ušes z izgubo sluha je **potrebna NMP**.

Povišana telesna temperatura

Pomeni telesno temperaturo nad 37,5 °C, merjeno pod pazduho, ali 38 °C, merjeno z ušesnim termometrom. NE dajajmo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve in navodil staršev ali skrbnikov. Otroka hladimo, kadar je telesna temperatura višja od 38,5 °C, merjeno pod pazduho, ali višja od 39,0 °C, merjeno z ušesnim termometrom. V takem primeru otroka slečemo in zavijemo v rjuho, ki smo jo prej namočili v mlačno vodo (29–32 °C) ter jo oželi. Čez ovitek ga pokrijemo s suho rjuho in počakamo nekaj minut. Postopek lahko od 2- do 3-krat ponovimo, nato otroka obrišemo, oblečemo in položimo na ležalnik. Namesto »hladnih ovitkov« lahko otroka prebrisujemo s plenico, namočeno v mlačni vodi. Ob predhodni pisni privolitvi staršev lahko otroku damo paracetamol (10–15 mg/kg telesne teže na vsakih 4–6 ur). Če se pojavijo vročinski krči, **nudimo PP** in **pokličemo NMP**.

Priporočljivo je, da **obolelega ločimo od preostalih otrok**, ker obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni.

Rana

Glejte tudi **Krvavitev**.

Nudimo PP. NE odstranjujemo večjih tujkov iz rane. Za rane, iz katerih otrok močneje krvavi, je potreben **pregled pri zdravniku****. Če je rana obsežna ali globoka, močno krvavi, krvavitve ne moremo ustaviti ali je v njej velik tujek ter pri amputacijah **pokličemo NMP**.

Ob izpostavljenosti krvi obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (glejte Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Sladkorna bolezen

Simptomi in znaki so posledica previsokega ali prenizkega krvnega sladkorja: razdražljivost, razburjenost, sprememba osebnosti, znojenje in drgetanje, zmedenost, hitro in globoko dihanje, kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, krči, hiter pulz, bledica, omotičnost, izguba zavesti. Hitro nastali simptomi so običajno posledica prenizkega krvnega sladkorja. Kadar ne vemo, ali so simptomi posledica prenizkega ali previsokega krvnega sladkorja, ukrepamo tako, kot da gre za prenizek krvni sladkor skladno s predhodno pisno privolitvijo in z navodili staršev ali skrbnikov in zdravnika. Dokler je otrok pri zavesti in lahko požira, mu damo izdelke z glukozo ali sladkor, raztopljen v čaju ali vodi.

Če otrok izgublja zavest ali je nezavesten, ima krče, ne more govoriti, hitro in globoko diha, **pokličemo NMP**.

Vsi, ki so bili ustrezno usposobljeni prek zdravstvenih delavcev pediatrične klinike in/ali staršev, izmerijo krvni sladkor z ročnim merilcem in glede na izvide krvnega sladkorja ustrezno ukrepajo. Ob tem se lahko posvetujejo s starši ali neposredno s Centrom za diabetes, tel. št. 040 828 844.

Sončarica/vročinski udar

Simptomi in znaki: rdeča, vroča, suha koža, povišana telesna temperatura, bruhanje, glavobol, po neposredni izpostavljenosti soncu in (vlažni) vročini. **Nudimo PP.** Če je otrok hkrati z omenjenimi simptomi in znaki zmeden, izgublja zavest ali je nezavesten, **pokličemo NMP.**

Težave z dihanjem/astmatični napad

Simptomi: Sopihaajoče, hitro dihanje, otroku pri izdihu piska v prsih, kašlja, lovi sapo pri govorjenju. **Nudimo PP.** NE silimo otroka, da leži, namestimo ga v položaj, ki mu najbolj ustreza. **Damo zdravilo,** če imamo predhodna pisna navodila in privolitev staršev ali skrbnikov in zdravnika. Če so se težave z dihanjem razvile hitro, da postajajo ustnice, jezik in nohti modri, ali če se stanje po zdravlilu ne izboljšuje niti ne slabša, **pokličemo NMP.**

Težave z dihanjem/dušenje

Je lahko posledica bolezni zgornjih ali spodnjih dihal, poškodbe vratu ali obraza, tujka, alergije, zastrupitev ... Kaže se s hitrim ali z oteženim dihanjem, lahko se sliši piskanje ali hropenje, otrok lahko postane bled ali modrikast, zmeden, omotičen, ohlapen, lahko izgubi zavest ali celo preneha dihati (posebno majhni otroci). **Nudimo PP in pokličemo NMP.** Otroka pomirimo, pustimo ga v položaju, ki mu najbolj ustreza, omogočimo dihanje svežega zraka. Če preneha dihati, **takoj začnemo postopek oživljanja.**

Top udarec v trebuh

Glejte tudi **Bolečine v trebuhu.**

Udarec v trebuh s predmetom/ob predmet, padec na trebuh, trčenje z osebo lahko povzročijo hudo poškodbo trebušnih organov (jeter, vranice, črevesa) brez vidnih sprememb na trebušni steni. Simptomi in znaki: hude bolečine v trebuhu, trebuh je trd in občutljiv na pritisk, otrok ima hudo slabost in navadno bruha, je bled, koža je hladna in potna, srčni utrip je povišan, dihanje je plitvo in pospešeno. V takem primeru **nudimo PP in takoj pokličemo NMP, ker je potreben čim hitrejši prevoz v bolnišnico.** NE dajajmo otroku ničesar piti ali jesti. NE dajajmo nobenih zdravil. Bodimo pozorni, otroka opazujemo, ker začne po poškodbi včasih trebuh boleti šele po nekaj urah ali celo dneh.

Tujek v dihalih

Če ima otrok v dihalnih poteh tujek, kašlja, joka, je pri zavesti in lahko diha, **nudimo PP in pokličemo NMP.** NE poskušajmo s prstom doseči predmeta, če ga ne vidimo. Pomirimo otroka in opazujemo, če bi se stanje poslabšalo, npr. kašelj ne bi bil več učinkovit, pojavila bi se izguba glasu. Če se otrok začne dušiti, ne more več dihati ali izgubi zavest, **takoj začnemo postopek oživljanja in še enkrat pokličemo NMP,** da jih opozorimo na poslabšanje.

Tujek v nosu

Tujek, ki je zagoden v mehkem predelu nosnic, iztisnemo navzven ali otroka pozovemo, naj ga izpihne ali se usekne. Če je tujek velik in globoko v nosu ali je povzročil rano, je potreben **pregled pri zdravniku**.** NE poskušajmo takšnega tujka odstraniti.

Tujek v površinski rani

Tujek v površinski rani odstranimo. **Nudimo PP.** Če je tujek (trska, odkrušek ...) velik, globoko in v celoti pod kožo, ga ne odstranjamo. Potreben je **pregled pri zdravniku**.**

Udarnina

Nudimo PP. Če je udarnina globoka, zajame tudi mišice, ima otrok močne bolečine in se oteklina hitro veča, je potreben **pregled pri zdravniku**.** Če pride otrok v vrtec večkrat z nepojasnjenimi, nenavadnimi in s pogostimi sledovi udarnin, pomislimo na zlorabo.

Udarnina/priprtje prsta na roki ali nogi

Močen udarec ali stisnjenje konice prsta lahko povzroči zlom kosti ali krvavitev pod nohtom. **Nudimo PP.** Če po 20 minutah hlajenja z vodo bolečina ne popusti, je potreben **pregled pri zdravniku**.**

Ugriz živali, človeka

Nudimo PP: poškodovano mesto temeljito izperemo z vodo in umijemo z milom ter sterilno prekrijemo. Če je le mogoče, pridobimo podatke o lastniku živali, ki je povzročila poškodbo. Ob ugrizu (živali, človeka) je potreben **pregled pri zdravniku**** (antirabična ambulanta, Zavod za zdravstveno varstvo, testiranje krvi, morebitna cepljenja). Če je ugrizna rana obsežna in zevajoča, kadar ne moremo ustaviti krvavitve ali gre za ugriz strupene kače, **pokličemo NMP.** Ob človeški ugrizni rani obvestimo starše obeh otrok.

Utopitev/utapljanje

Pri reševanju iz vode **NE** pustimo, da nas otrok v vodi zagrabi ali se nas oklene. Če je otrok zmeden, otrpel ali bljuva vodo, **nudimo PP in pokličemo NMP.** Če je otrok neodziven, se spontano ne giblje, ne diha in ne kašlja, **takoj začnemo postopek oživljanja in pokličemo NMP.** Tudi če si otrok takoj opomore, je potrebna **zdravniška pomoč**** zaradi mogočih poznejših zapletov.

Vedenjske motnje

Motnje vedenja so npr.: potrlost, strah, panika, fobije, nasilnost. Potreben je **pregled pri zdravniku**.** Če ima otrok vidne poškodbe, **nudimo PP,** ob hudi poškodbi **pokličemo NMP.**

Vročinski krči

Se lahko pojavijo ob porastu telesne temperature. Simptomi : otrplost mišic ali mišični krči udov in obraza, obračanje zrkel in izguba zavesti. **NE** dajamo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve in navodil staršev ali skrbnikov in zdravnika. **Nudimo PP in pokličemo NMP.** **PP:** Otroka zavarujemo z blazinami, da se ne poškoduje. Položimo ga na bok, da se ne bo zadušil, če bo bruhal. Otroka slečemo in ga zavijemo v rjuho, ki smo jo prej namočili v mlačno vodo (29–32 °C) ter jo oželi. Čez ovitek ga pokrijemo s suho rjuho in počakamo nekaj minut. Postopek lahko od 2- do 3-krat ponovimo, nato otroka obrišemo in pokrijemo. Namesto »hladnih ovitkov« lahko otroka prebrisujemo s plenico, namočeno v mlačni vodi. Če je otrok že imel vročinske krče, mu damo tudi zdravilo skladno s predhodno pisno privolitvijo in z navodili staršev ali skrbnikov in zdravnika. Če krčev v 3–5 minutah z zdravilom ne prekinemo, **pokličemo NMP.**

Zastoj dihanja, zastoj srca

Glejte tudi **Tujek v dihalih.**

Pri otrocih so običajno osnovni problem dihalne težave, ki lahko povzročijo zastoj dihanja in zastoj srca. Dihalne težave so lahko posledica zapore dihalnih poti s tujkom, utapljanja, poškodbe glave, alergične reakcije, hude okužbe dihal ... Če je otrok pri zavesti, se odziva na naša vprašanja in dotik, kašlja, vendar ima težave z dihanjem, je treba takoj **poklicati NMP.** Če je otrok neodziven, ne diha, se ne premika in ne kašlja, **takoj začnemo postopek oživljanja in še enkrat pokličemo NMP,** da jih opozorimo na poslabšanje.

Zastrupitev

Mogoči opozorilni znaki, da gre za zastrupitev, so: tablete, jagodičevje ali neznan snov v otrokovih ustih; opekline okrog ust ali na koži; nenavaden zadah iz ust; znojenje; slabost v želodcu ali bruhanje; driska, glavobol, ozke ali široke zenice, motnje vida, težave z dihanjem, slinjenje, solzenje, suha usta, vrtoglavica ali omedlevica; kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost; zmedenost, halucinacije, mišični krči; izguba zavesti. **Nudimo PP.** Če sumimo na zastrupitev ali če smo v dvomih, **pokličemo NMP.** Reševalcem predajmo proizvod, rastlino ali embalažo snovi, navodila za uporabo oz. varnostni list snovi/pripravka, s katero/-im se je otrok zastrupil, in morebitni izbljuvek.

Brez predhodnega posvetovanja z zdravnikom **NE** dajamo otroku ničesar piti, **NE** smemo izzvati bruhanja ali dati aktivnega oglja.

Zlom, izpah, izvin

Poškodovane dele telesa obravnavamo tako, kot da gre za zlom. Simptomi in znaki: bolečina in občutek vročine v poškodovanem predelu, oteklina, sprememba barve, omejena gibljivost, deformirana kost ali sklep, odrevenelost ali izguba občutka. **Nudimo PP.** Potreben je **pregled pri zdravniku****. Če je kost deformirana ali ukrivljena na nenavaden način, če je v predelu zloma odprta rana ali iz rane štrli kost, **pokličemo NMP.**

Zlomljen nos

Če sumimo, da gre tudi za druge poškodbe glave, ukrepamo kot pri poškodbi glave. **Nudimo PP.** Potreben je **pregled pri zdravniku****.

Zobobol

NE dajajmo nobenih zdravil. Potreben je **pregled pri zobozdravniku****.

3. POGOSTEJŠI ZNAKI, SIMPTOMI IN STANJA, PRI KATERIH OBSTAJA MOŽNOST ŠIRJENJA NALEZLJIVE BOLEZNI

Legenda kratic:

PP – Prva pomoč

NMP – Nujna medicinska pomoč

HIV – Virus humane imunske pomanjkljivosti

***Pojasnilo: Kadar je v besedilu navedeno, da je pri določeni bolezni ali stanju potreben **pregled pri zdravniku**, to pomeni, da nudimo **prvo pomoč**, če je to potrebno, in pokličemo starše, ki bodo otroka odpeljali k zdravniku. Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč**.

Bolečine v mišicah

So simptomi, ki se pojavljajo pri mnogih nalezljivih boleznih. Če bolečino spremljajo drugi simptomi, kot so: povišana telesna temperatura, hud glavobol in/ali driska itn., je potreben **pregled pri zdravniku****.

Bolečina v trebuhu

Bolečina v trebuhu je po navadi simptom črevesne nalezljive bolezni, lahko tudi druge bolezni. Če bolečina ni izrazita in otrok nima drugih spremljajočih simptomov in znakov, **obvestimo starše**. NE dajemo nobenih zdravil.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (iztrebek).

Bolečina v ušesu

Pri bolečini v ušesih NE dajemo nobenih zdravil, tudi »domačih« ne. **Obvestimo starše**. Zlasti če bolečino spremlja vročina ali gnojen, krvav izcedek iz ušesa, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Če ima otrok tudi znake okužbe dihal, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal).

Bolečina v žrelu

Je po navadi simptom bolezni, ki se prenašajo kapljično, npr. angina, prehlad, gripa. Če je prisoten kašelj in/ali visoka vročina, **obvestimo starše**.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal).

Bruhanje in/ali driska

Oba bolezenska znaka se najpogosteje pojavljata pri črevesnih nalezljivih boleznih, npr. rotavirusne okužbe, okužbe z norovirusi, s salmonelami. **Nudimo PP:** nadomeščamo izgubljeno tekočino, tako da dajemo vodo po žlički. Če otrok odklanja ponujeno tekočino, ob tem pa ima intenzivno drisko in/ali bruha, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (iztrebek, izbljuvek). Če ima v vrtcu drisko več otrok hkrati (trije med seboj povezani primeri črevesne nalezljive bolezni v 36 urah), ravnamo kot ob izbruhu nalezljive bolezni.

Hud glavobol, otrdel vrat, lahko tudi povišana telesna temperatura

Kadar glavobol spremlja otrpel tilnik oz. »vrat«, povišana telesna temperatura, bruhanje, motnja zavesti, izpuščaj itn., ima otrok lahko vnetje možganskih ovojnic. V takem primeru **pokličemo NMP**.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal, iztrebek).

Pri gnojnih vnetjih možganskih ovojnic je otrok smrtno ogrožen in o preživetju odloča zgodnja zdravniška pomoč oz. zdravljenje. **Če ima v vrtcu gnojno vnetje možganskih ovojnic en otrok, ravnamo kot ob izbruhu življenje ogrožajoče nalezljive bolezni, ki se prenaša kapljično.**

Gnojne spremembe na koži

So lahko znak kožne nalezljive bolezni. Če je sprememba na odkritih delih telesa, jo prekrijemo z obližem.

Okužba se širi z neposrednim in s posrednim stikom. Opozorimo starše, potreben je pregled pri zdravniku**.

Izpuščaj ob nalezljivi bolezni

Je po navadi znak nalezljivih bolezni, ki se širijo kapljično, s stikom ali prek zraka (norice, ošpice). Redkeje izpuščaj spremlja črevesno nalezljivo bolezen, npr. salmonelozo, ki se prenaša fekalno-oralno. **Obvestimo starše**. Če ima otrok poleg izpuščaja še druge znake/simptome, kot so visoka vročina in/ali kašelj in/ali driska itn., je potreben **pregled pri zdravniku****.

Če ima otrok ob izpuščaju hud glavobol, otrpel tilnik/vrat itn., **pokličemo NMP** (glejte Hud glavobol, otrdel vrat, lahko tudi povišana telesna temperatura).

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen.

Kašelj zaradi nalezljive bolezni

Najpogostejši vzrok kašlja so kapljične nalezljive bolezni, npr. prehlad, gripa, oslovski kašelj, laringitis, bronhitis, bronhiolitis, pljučnica itn. **Obvestimo starše.** Otroke je treba naučiti, da si ob kašljanju usta prekrijejo z robčkom ali da kašljajo v rokav. Če kašljajo v roko, roke potem umijejo. Če je kašelj hud, če ga spremlja težko dihanje, pomodrevanje ustnic, **pokličemo NMP.**

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal).

Poškodba z ostrim, s krvavim predmetom

Glejte tudi **Krvavitev in Tujek v površinski rani.**

Ob vbodu, urezu z odvrženo iglo ali drugim ostrim predmetom mesto poškodbe pregledamo in ocenimo, ali je poškodba plitva ali globoka, malo krvavi (od ena do dve kapljici krvi) ali je krvavitev močna. **Nudimo PP:** pri manjši krvavitvi mesto poškodbe z orokavičeno roko stiskamo, da kri teče, izpiramo pod tekočo vodo vsaj 10 minut, posušimo in rano sterilno prekrijemo. Za rane, iz katerih otrok močneje krvavi, je potreben **pregled pri zdravniku**.**

Obvestimo starše, ki naj z otrokom obiščejo izbranega zdravnika oziroma se oglasijo na območnem Zavodu za zdravstveno varstvo zaradi morebitnega cepljenja proti hepatitisu B in testiranja krvi na prisotnost protiteles proti virusom hepatitisa in mogočim HIV.

Otroke poučimo, da se ne dotikajo neznanih, ostrih predmetov in o najdbi takšnega predmeta takoj obvestijo vzgojiteljico.

Povišana telesna temperatura

Pomeni telesno temperaturo nad 37,5 °C, merjeno pod pazduho, ali 38 °C, merjeno z ušesnim termometrom. NE dajajmo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve in navodil staršev ali skrbnikov. Otroka hladimo, kadar je telesna temperatura višja od 38,5 °C, merjeno pod pazduho, ali višja od 39,0 °C, merjeno z ušesnim termometrom. V takem primeru otroka slečemo in zavijemo v rjuho, ki smo jo prej namočili v mlačno vodo (29–32 °C) ter jo oželi. Čez ovitek ga pokrijemo s suho rjuho in počakamo nekaj minut. Postopek lahko od 2- do 3-krat ponovimo, nato otroka obrišemo, oblečemo in položimo na ležalnik. Namesto »hladnih ovitkov« lahko otroka prebrisujemo s plenico, namočeno v mlačni vodi. Ob predhodni pisni privolitvi staršev lahko otroku damo paracetamol (10–15mg/kg telesne teže na vsakih 4–6 ur). Če se pojavijo vročinski krči, **nudimo PP in pokličemo NMP.**

Priporočljivo je, da **obolelega ločimo od preostalih otrok,** ker obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni.

Stik z vabo za »cepljenje lisic«

V mesecu maju, oktobru ali v novembru Veterinarska uprava RS na območju gozdov z letali odmetava vabe, v katerih je živo oslabiljeno cepivo proti steklini. Vaba za »cepljenje lisic« je sestavljena iz »atraktanta«, po navadi ribje moke, znotraj vabe se nahaja aluminijasta ploščica s tekočim cepivom proti steklini. Cepivo je namenjeno divjim živalim, zlasti lisicam. Občasno vabe padejo na rob naselij in je mogoče, da pridejo z njimi v stik lastniki psov, otroci itn. Stik vabe s kožo je treba **obravnavati kot stik s steklo živaljo.**

Pri stiku s tekočim cepivom, npr. politje, obrizganje sluznic, sveže rane, kože, na kateri so majhne ranice, **nudimo PP:** politi predel kože je treba takoj temeljito izprati s tekočo vodo in umiti z milom, sluznice pa izpirati s tekočo vodo. Potreben je **pregled pri zdravniku**** (antirabična ambulanta, Zavod za zdravstveno varstvo, cepljenje).

Dodatne informacije so dostopne na spletni strani Veterinarske uprave Republike Slovenije. http://www.vurs.gov.si/si/javne_objave/steklina/.

Ugriz klopa

Klopi prenašajo povzročitelje različnih nalezljivih bolezni, najpogosteje povzročitelja klopnega meningoencefalitisa in Lymške borelioze. **Nudimo PP in obvestimo starše.** Priporočljivo je, da se klop čim prej odstrani z majhno pinceto, po odstranitvi klopa pa mesto ugriza umije z vodo in milom.

Ugriz in poškodbe, ki jih povzročijo živali

Nudimo PP: poškodovano mesto izperemo z vodo in umijemo z milom, posušimo in sterilno prekrijemo. Če je le mogoče, pridobimo podatke o lastniku živali, ki je povzročila poškodbo. Potrebna sta **pregled pri zdravniku**** in napotitev v antirabično ambulanto na Zavodu za zdravstveno varstvo. Če je ugrizna rana obsežna in zevajoča, kadar ne moremo ustaviti krvavitve ali gre za ugriz strupene kače, **pokličemo NMP**.

Ugriz, človeški

Nudimo PP: poškodovano mesto izperemo z vodo in umijemo z milom ter sterilno prekrijemo. Potreben je **pregled pri zdravniku**** in morebitne nadaljnje preiskave. Če je ugrizna rana obsežna in zevajoča ali če ne moremo ustaviti krvavitve, **pokličemo NMP**. Obvestimo starše obeh otrok.

Zlatenica

je znak presnovne motnje, pri kateri se zaradi povečanja koncentracije bilirubina v krvi pojavi zlatorumeno obarvanje oči (beločnic), kože in sluznic. Zlatenico najprej opazimo na beločnicah, kjer je obarvanje zelo vidno, ker je beločnica pri zdravem človeku bele barve. Vzrokov za zlatenico je več; eden od mogočih je virusno vnetje jeter (virus zlatenice A sodi med povzročitelje črevesnih nalezljivih bolezni, torej se virus izloča z iztrebkom, virusa zlatenice B in C pa med povzročitelje, ki se prenašajo s krvjo). Zlatenica je lahko posledica tudi drugih bolezni jeter, žolčnika, žolčnih izvodil, trebušne slinavke in nekaterih krvnih bolezni. Če otrok, ki ima zlatenico, tudi bruha in odvaja tekoče blato, nudimo PP. Potreben je **pregled pri zdravniku****.

4. NAČRT VRTCA ZA UKREPANJE OB NUJNIH STANJIH IN ZAGOTAVLJANJE POGOJEV

Načrt vrtca za ukrepanje ob nujnih stanjih in zagotavljanje pogojev je treba pripraviti skladno s predpisi in »Priporočili za ukrepanje v vrtcu ob nujnih stanjih in nenadno nastalih bolezenskih znakih« v sodelovanju z vsemi zaposlenimi v vrtcu. Za zagotovitev učinkovitega in usklajenega delovanja ob nujnih stanjih se mora vodstvo vrtca povezati s krajevnim zdravstvenim domom (zdravstveno in zobozdravstveno varstvo otrok), krajevno službo nujne medicinske pomoči ter z območnim Zavodom za zdravstveno varstvo.

Vsi zaposleni v vrtcu morajo biti seznanjeni in usposobljeni za ukrepanje skladno z načrtom vrtca za ukrepanje ob nujnih stanjih. Zadolžitve posameznikov in ukrepanje skladno z načrtom je treba preizkusiti na praktični vaji enkrat letno. Če je potrebno, se po vsaki vaji načrt popravi in dopolni, da bi izboljšali pripravljenost in učinkovitost ukrepanja.

Če smo v vrtcu soočeni z življenje ogrožajočim stanjem pri otroku, je treba v nekaj dneh po dogodku sklicati sestanek in pregledati, kaj je bilo narejeno in kaj ni delovalo, da lahko načrt vrtca za ukrepanje popravimo.

NAČRT VRTCA MORA VSEBOVATI:

VLOGA ZAPOSLENIH OB NUJNEM STANJU

Vloga zaposlenih ob nujnem stanju se jasno določi:

- Vrtec zadolži osebe za nudenje prve pomoči (priporočljivo je, da so zadolženi za nudenje PP vsi strokovni delavci v vrtcu, tako da je v vsakem trenutku zagotovljeno minimalno število strokovnih delavcev, usposobljenih za nudenje PP).
- Priporočljivo je, da je za klicanje NMP in obveščanje staršev oz. skrbnikov zadolžena druga oseba v paru, saj bo oseba, zadolžena za prvo pomoč, zaposlena z nudenjem PP in nato s spremljanjem otroka. Druga oseba bo lahko tudi pripravila pisne podatke za ekipo NMP.
- Vrtec določi eno ali več oseb, ki bodo nadomeščale posameznega strokovnega delavca v času, ko bo ta nudil prvo pomoč ali spremljal poškodovanega otroka. Oseba, ki bo določena za nadomeščanje, bo v tem času nadzorovala preostale, nepoškodovane/zdrave otroke v skupini.
- Osebe, zadolžene za nudenje prve pomoči, so dolžne na izletu, drugih aktivnostih zunaj vrtca in med prevozom imeti s seboj opremo za PP (torba za PP) in prenosni telefon.

Zagotoviti je treba interno usposabljanje za prevzem posameznih vlog in izvajanje ukrepov ob nujnem stanju.

SEZNAM IMEN IN TELEFONSKIH ŠTEVILK

V dogovoru s krajevnim zdravstvenim domom (zdravstveno in zobozdravstveno varstvo otrok), krajevno službo nujne medicinske pomoči ter z območnim Zavodom za zdravstveno varstvo izdelamo seznam potrebnih telefonskih števil in drugih informacij:

KLICANJE NUJNE MEDICINSKE POMOČI:

- **nujna medicinska pomoč (NMP):** _____ **112** _____
- **zobozdravniška pomoč:** _____
- **telefonska številka, s katere kličemo:** _____
- **ime našega vrtca, naslov:** _____
- **najkrajša pot do vrtca:** _____

Ob klicanju NMP je treba poznati tudi naslednje informacije:

- opis nujnega stanja
- opis nudene prve pomoči

DRUGE POMEMBNE TELEFONSKE ŠTEVILKE

- **gasilci:** _____
- **policija:** _____
- **center za socialno delo:** _____
- **območni Zavod za zdravstveno varstvo:** _____

Seznami so shranjeni ob omaricah za prvo pomoč in ob vseh telefonih. Seznami se periodično preverjajo in obnavljajo.

- Vrtec zadolži osebo za periodično preverjanje in obnavljanje seznama.

Kadar so otroci in strokovni delavci zunaj objekta, npr. na igrišču, sprehodu, izletu itn. ali je v vrtcu prisotna le ena oseba, je treba imeti s seboj/pri sebi seznam nujnih števil in prenosni telefon.

DNEVNIK Z IMENIKOM OTROK

Za vsakega otroka so centralno shranjeni osebni podatki, podatki o zdravstvenih posebnostih otroka, izjave staršev. Strokovni delavec za svoje otroke vpiše potrebne podatke v **dnevnik z imenikom otrok**: kontaktne osebe (starši oz. skrbniki), naslovi in njihove telefonske številke, podatki o zdravstvenih posebnostih otroka, izjave in navodila staršev oz. skrbnikov in zdravnika za ukrepanje ob nujnem stanju in njihovo pisno privolitev za dajanje zdravil. Dnevnik z imenikom otrok in navodili mora biti na voljo zaposlenim, ki neposredno delajo z otroki.

Nekateri otroci imajo lahko zaradi svojega zdravstvenega stanja, npr. astma, alergija, sladkorna bolezen, epilepsija itn., večjo možnost, da se pri njih razvije življenje ogrožajoče nujno stanje. Za take otroke se v dogovoru med vrtcem, starši in otrokovim izbranim zdravnikom pripravijo navodila za dietno prehrano in ravnanje ob poslabšanju bolezni in nujnih stanj ter podpisana pisna privolitev staršev oz. skrbnikov in zdravnika za dajanje zdravila. V navodilih in pisni privolitvi naj bo označeno, koliko časa veljata (Priloga B).

USPOSABLJANJE ZAPOSLENIH ZA NUĐENJE PRVE POMOČI

- Vodstvo vrtca mora zagotoviti, da je osebje, ki dela neposredno z otroki, usposobljeno za izvedbo potrebnih ukrepov prve pomoči (vključno z oživljanjem). Priporoča se, da so za nudenje PP usposobljeni vsi strokovni delavci v vrtcu.
- Najmanj ena oseba na 20 otrok, ki je usposobljena za izvedbo potrebnih ukrepov prve pomoči, mora spremljati otroke tudi na izletu, drugih aktivnostih zunaj vrtca in med prevozom otrok (priporoča se, da so zadolženi za nudenje PP vsi strokovni delavci). S seboj mora imeti prenosni telefon in torbo za PP.
- Usposobljenost za nudenje prve pomoči pomeni: opravljen ustrezen tečaj pediatrične prve pomoči in periodično obnavljanje znanja (priporoča se na 3 leta).
- Tečaji prve pomoči se organizirajo v sodelovanju z ustreznimi pooblaščenimi strokovnimi organizacijami oz. ustanovami. Vsebina tečaja mora obravnavati najmanj ukrepe prve pomoči (vključno z oživljanjem) ob pogostejših nujnih stanjih v pediatriji in drugih stanjih, ki zahtevajo PP; (glejte A: Življenje ogrožajoča stanja in B: Stanja, pri katerih je treba poklicati starše).

OPREMA ZA PRVO POMOČ

Omarice za prvo pomoč morajo biti nameščene na primernih lokacijah stavbe glede na razporeditev prostorov, namenjenih otrokom, in na bolj izpostavljenih lokacijah (telovadnica, igrišče ...). Na izletu, drugih aktivnostih zunaj vrtca in med prevozom otrok mora oseba, usposobljena za nudenje prve pomoči, imeti s seboj torbo za PP in mobilni telefon.

Omarica za PP in torba za PP v vrtcu

- Vrtec določi število omaric oz. torb glede na število otrok (na vsakih 50 oseb oziroma v vsaki krajevno ločeni enoti 1 omarica in torba za PP).
- Vrtec določi lokacijo omaric (v vsakem nadstropju objekta, če je mogoče, ob umivalniku s tekočo vodo) in lokacijo shranjevanja torb za PP.

- Omarica oz. torba mora biti na zunanji strani, označeni z rdečim križem.
- Vrtec določi priporočeno vsebino omarice oz. torbe.
- Vsaka poraba sanitetnega materiala se sprti zapiše (namen, količina, datum, uporabnik).
- Vrtec zadolži osebo za preverjanje in obnavljanje vsebine po vsakokratni uporabi oz. enkrat mesečno. Preverjajo se popolnost vsebine in roki uporabnosti.

V omarici za prvo pomoč mora biti najmanj naslednji sanitetni material in oprema:

– povoj za prvo pomoč vrste 1	5 kosov
– povoj za prvo pomoč vrste 2	2 kosa
– krep povoj 8 cm x 5 m	5 kosov
– krep povoj 10 cm x 5 m	2 kosa
– povoj iz mula 6 cm x 4 m	5 kosov
– povoj iz mula 10 cm x 4 m	5 kosov
– obliž z blazinico 10 x 4 cm	5 kosov
– obliž z blazinico 10 x 8 cm	5 kosov
– obliži za male ranice	1 komplet
– sanitetna vata 100 g	1 kos
– trikotna ruta	5 kosov
– lepilni trak 2 cm x 1 m	1 kos
– lepilni trak 2 cm x 5 m	1 kos
– sterilni zloženec 5 x 5 cm –16 sl.	5 kosov
– sterilni zloženec 10 x 10 cm	5 kosov
– vpojna sterilna gaza 0,4 m	1 kos
– vpojna sterilna gaza 0,8 m	1 kos
– varnostne sponke	5 kosov
– škarje z zaobljeno konico	1 kos
– prvi povoj za opekline (aluplast) kompresa 50 x 80 cm	1 kos
– komprese za opekline (aluplast) 5 x 9 cm	1 škatlica (10 kosov)
– rokavice iz lateksa	po 5 parov S, M, L
– plastična obrazna maska z enosmernim ventilom (primerna za oživiljanje otroka)	1 kos
– alkoholni ali digitalni termometer	1 kos
– fiziološka raztopina 100 ml + tulec za izliv	1 kos
– priročnik o prvi pomoči (npr. Ahčan, U. Prva pomoč – priročnik za učence in dijake; Ahčan, U. Prva pomoč – priročnik za voznike motornih vozil)	1 kos
– pribor za zapisovanje podatkov o porabljenem materialu	1 kos

Zdravila:

- Zdravila, ki bi jih zaradi **znane bolezni** ob nujnem stanju potreboval posamezen otrok (privolitev za zdravljenje po dogovoru med vrtcem, starši oz. skrbniki in otrokovim zdravnikom) (Priloga B), morajo biti varno (zunaj dosega otrok) in ustrezno shranjena.
- Zdravilo mora biti shranjeno zunaj dosega otrok v originalni embalaži, s priloženim navodilom za uporabo zdravila, z označenim imenom otroka, odmerkom in z načinom dajanja zdravila.
- Vrtec zadolži osebo, odgovorno za zdravila na izletu, drugih aktivnostih zunaj vrtca in med prevozom otrok.
- Starši so zadolženi, da dostavijo zdravilo v originalni embalaži, z označenim rokom uporabe in navodili za dajanje zdravila otroku.
- V vrtcu pri oskrbi rane NE UPORABLJAMO razkužil ali antibiotikov za rane, npr. bivacyn, pri opeklinah ne uporabljamo nobenih krem. Prav tako ob piku žuželke ne uporabljamo kreme, npr. kamagel, ker je lahko alergen.

OSEBNA VAROVALNA OPREMA

Za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni, npr. ob možnosti stika z otrokovo krvjo, izločki, z iztrebkom, je priporočljivo, da je dosegljiva osebna varovalna oprema:

- zaščitne rokavice iz lateksa
- maske za enkratno uporabo
- zaščitni predpasniki ali halje za enkratno uporabo
- zaščitna očala za enkratno uporabo

DAJANJE ZDRAVIL OTROKOM V VRTCU

V vrtcu po pravilu ne dajemo nobenih zdravil.

Ob dolgotrajnem dajanju zdravil ali dajanju zdravil ob nujnem stanju zaradi že **znane bolezni ali poslabšanja kronične bolezni** moramo imeti za dajanje zdravila predhodno pisno privolitev staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika (Priloga B). Pisno privolitev za dajanje zdravila lahko starši oz. skrbniki posredujejo vrtcu že ob začetku vsakega šolskega leta in lahko velja do preklica staršev (oziroma do začetka naslednjega šolskega leta) ali pa velja samo za krajše časovno obdobje, opredeljeno na obrazcu.

Če otrok lahko obiskuje vrtec, vendar potrebuje dolgotrajno dajanje zdravil, starši po pravilu prilagodijo urnik dajanja zdravil svojemu otroku tako, da se izognejo času, ko je otrok v vrtcu. V izjemnih primerih, ko otroku ni mogoče dati zdravila doma, lahko dobi otrok predpisano zdravilo v vrtcu:

- starši v soglasju z otrokovim izbranim zdravnikom **pisno pooblastijo vrtec** za dajanje zdravil in pri dolgotrajnem dajanju zdravil pooblastilo obnovijo na 6–12 mesecev (Priloga B); vrtec pooblasti eno ali več oseb (strokovnih delavcev), ki bodo dajale zdravilo konkretnemu otroku in ki so za to usposobljene;
- pooblastilo staršev naj vsebuje podatke o nazivu, naslovu vrtca, ime in priimek otroka, datum rojstva, naslov prebivališča, podpis zdravnika in starša oz. skrbnika; zdravnik opredeli bolezensko stanje, za katero se izdaja pooblastilo za dajanje zdravila, simptome / znake in predpiše zdravilo (npr. orbenin), odmerek (npr. 2 tableti), kako damo zdravilo (npr. kapljice, sirup, tablete v usta, svečko v črevo, mazilo na kožo), datum začetka in konca dajanja zdravila, pogostost dajanja (npr. na 6 ur), ura dajanja zdravila v vrtcu (npr. ob 12.00) in mogoče stranske učinke zdravila;
- starši morajo pooblaščenemu strokovnemu delavcu v vrtcu predložiti originalno embalažo zdravila z označenim imenom otroka, odmerkom zdravila, načinom dajanja (uživanje sirupa/tablete/kapsule, svečka v črevo, mazilo na kožo ali sluznico), s trajanjem zdravljenja (datumi) in z opisom najpogostejših stranskih učinkov ali reakcij; po končanem zdravljenju prejmejo embalažo nazaj;
- starši morajo biti dosegljivi po telefonu za dodatne informacije ali nejasnosti;
- o morebitni napaki ali zapletu se takoj obvesti starše in zdravnika;
- oseba (strokovni delavec), ki je pooblaščen, da skladno z navodili ter s pisno privolitvijo staršev oz. skrbnikov in zdravnika daje otroku zdravila, mora biti za to ustrezno usposobljena in seznanjena tudi z mogočimi stranskimi učinki zdravila ter ukrepanjem, če se pojavijo;
- usposabljanje osebe (strokovnega delavca), ki je pooblaščen za dajanje zdravila konkretnemu otroku, se organizira individualno (vezano na bolezen otroka) po dogovoru med starši, strokovnim delavcem, izbranim zdravnikom otroka ter subspecialistom, ki obravnava otroka zaradi določene bolezni;
- **zdravil, ki se dajejo parenteralno, v črevo ali nožnico, se v vrtcu po pravilu ne sprejme.** V izbranih primerih in po dogovoru s starši in z izbranim zdravnikom je izjema protiepileptična svečka za v črevo

ob vročinskem krču (stesolid) za otroke s ponavljajočimi se vročinskimi krči in adrenalin za v mišico (anapen) ob hudi alergični reakciji.

Vrtec mora zagotoviti naslednje:

- Shranjevanje zdravila za čas pooblastila skladno z navodili proizvajalca, ločeno od drugih izdelkov in zunaj dosega otrok.
- Oseba (strokovni delavec), pooblaščen za dajanje zdravil, mora imeti potrdilo o opravljenem tečaju prve pomoči in ustrezni usposobljenosti za dajanje zdravila. Vrtec mora določiti eno ali več oseb, ki bodo nadomeščale posameznega strokovnega delavca v času, ko bo ta odsoten, in bodo imele potrdilo o opravljenem tečaju prve pomoči in ustrezni usposobljenosti za dajanje zdravila.
- Vodenje evidence o dajanju zdravil (osebni podatki o otroku, naziv zdravila, datum in čas dajanja zdravila ter odmerki zdravila) s podpisom osebe (strokovnega delavca), pooblaščen za dajanje zdravila (Priloga C). Po predhodnem pisnem dogovoru med starši oz. skrbniki in vrtcem ob vpisu otroka v vrtec se izpolni obrazec v dveh izvodih. En izvod obrazca dobijo starši oz. skrbniki, drug izvod ostane v vrtcu. Obrazci se hranijo še 1 leto po izstopu otroka iz vrtca.

IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH S PODROČJA NASILJA

Osebe v vrtcu se mora v okviru stalnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja obvezno redno izobraževati s področja nasilja v obsegu, ki ga določi pristojni minister. Vodstvo vrtca je dolžno zagotoviti usposabljanje vseh strokovnih delavcev, ki se v okviru svojega dela lahko srečajo z žrtvami oziroma povzročitelji nasilja.

POROČANJE O PRIMERIH, KO JE BILO POTREBNO UKREPANJE

Takoj ko je mogoče, strokovni delavec, ki je nudil prvo pomoč, skupaj s strokovnim delavcem, ki je bil zadolžen za otroka med nastankom poškodbe ali zastrupitve ali poslabšanja kronične bolezni ali nastanka nujnega stanja, izpolniti obrazec Poročilo o poškodbi ali zastrupitvi oz. Poročilo o bolezni (Priloga D, Priloga E).

- Poročilo o poškodbi ali zastrupitvi se izpolni v vseh primerih nastanka poškodbe ali zastrupitve.
- Poročilo o bolezni se izpolni, ko osebe ukrepa ob poslabšanju kronične bolezni ali nastanku nujnega stanja, tj. ko nudi PP, da zdravilo ali pokliče NMP (112).
- V blažjih primerih (bruhanje, povišana telesna temperatura, driska ...), ko osebe le obvesti starše, pa strokovni delavec to obvezno zapiše v dnevnik.
- Na osnovi predhodnega pisnega dogovora med starši oz. skrbniki in vrtcem ob vpisu otroka v vrtec se ob bolezni, poškodbi ali ob zastrupitvi izpolni ustrezen obrazec v dveh izvodih (Priloga D ali Priloga E). En izvod obrazca dobijo starši oz. skrbniki, drug izvod ostane v vrtcu. Obrazci se hranijo še 1 leto po izstopu otroka iz vrtca.

Poročilo naj vsebuje najmanj naslednje podatke:

- naziv vrtca
- naslov vrtca
- ime in priimek otroka

- spol
- datum rojstva
- datum in čas pojava bolezni, poškodbe ali zastrupitve
- opis okoliščin in vzroka pojava bolezni, poškodbe ali zastrupitve
- opis simptomov in znakov bolezni, poškodbe ali zastrupitve
- navedba zaporedja ukrepov, postopkov in dajanja zdravil v okviru prve pomoči v vrtcu v povezavi s simptomi in z znaki, s poškodbo
- kraj ukrepanja
- datum in čas obvestitve staršev ali skrbnikov
- datum in čas vzpostavitve zveze z zdravnikom
- datum in čas vzpostavitve zveze z nujno medicinsko pomočjo
- raven zdravniške pomoči
- čas prihoda staršev
- čas prihoda nujne medicinske pomoči
- ime in priimek osebe, ki je nudila prvo pomoč, in podpis
- ime in priimek osebe, ki je izpolnila obrazec, in podpis
- datum izpolnitve in podpis poročila

Ob poškodbi ali zastrupitvi dodatno še:

- opis zaporedja dogodkov in vzrokov za nastanek poškodbe ali zastrupitve
- poškodovani del telesa (npr. desna dlan)
- narava (vrsta) poškodbe (npr. odprta rana)
- kraj (lokacija) nastanka poškodbe ali zastrupitve (npr. igrišče ob vrtcu)
- proizvod, snov, rastlina/goba, žival, ki je bila udeležena pri nastanku poškodbe ali zastrupitve (npr. igrača)

5. PRILOGE

Priloga A: IZJAVA STARŠEV

Priloga B: PRIVOLITEV ZA DAJANJE ZDRAVILA

Priloga C: EVIDENCA O DAJANJU ZDRAVILA

Priloga D: POROČILO O BOLEZNI

Priloga E: POROČILO O POŠKODBI ALI ZASTRUPITVI

Priloga F: SPOROČILO VRTCA O SUMU NA IZBRUH NALEZLJIVE BOLEZNI

IZJAVA STARŠEV

S podpisom eden od staršev oz. skrbnikov izjavlja, da je zdravstveno stanje otroka po preboleli bolezni oz. poškodbi primerno za ponovno vključitev v vrtec.

Ime in priimek otroka: _____ Datum rojstva: _____

Naslov: _____

Omejitve pri vključitvi v vrtec: _____

To je potrdil tudi otrokov izbrani zdravnik (obkrožite): DA NE

Ime in priimek zdravnika: _____ Tel. številka: _____

Zdravstveni zavod: _____

Naslov: _____

Ime in priimek enega od staršev oz. skrbnikov: _____

Kraj in datum: _____

Podpis: _____

PRIVOLITEV ZA DAJANJE ZDRAVILA

S podpisom enega od staršev oz. skrbnikov se dovoljuje strokovnemu delavcu, ki ga pooblasti vrtec, dajanje predpisane zdravila med prebivanjem otroka v vrtcu ob pojavu opredeljenega bolezenskega stanja otroka ter vodenje evidence o dajanju zdravila (Evidenca o dajanju zdravila, Priloga C):

Naziv vrtca, enote: _____

Naslov: _____

Ime in priimek otroka: _____ Datum rojstva: _____

Naslov: _____

Bolezensko stanje: _____

Simptomi / znaki, na katere moramo biti pozorni: _____

_____

_____

Zdravilo: _____ Odmerek zdravila: _____

Kako damo zdravilo (npr. v usta, črevo, na kožo): _____

Kdaj damo zdravilo:

Datum začetka zdravljenja: _____ Datum zaključka zdravljenja: _____

Pogostost dajanja zdravila: _____ Ura dajanja zdravila v vrtcu: _____

Mogoči stranski učinki zdravila: _____

_____

_____

Ime in priimek zdravnika: _____ Tel. številka: _____

Zdravstveni zavod: _____

Naslov: _____

Kraj in datum: _____

Podpis in žig: _____

Ime in priimek enega od staršev oz. skrbnikov: _____ Tel. št.: _____

Kraj in datum: _____

Podpis: _____

EVIDENCA O DAJANJU ZDRAVILA

Skladno s pisno privolitvijo enega od staršev oz. skrbnikov (Privolitev za dajanje zdravila, Priloga B) se dovoljuje strokovnemu delavcu, ki ga pooblasti vrtec, dajanje predpisanega zdravila med prebivanjem otroka v vrtcu ob opredeljenem bolezenskem stanju otroka ter vodenje evidence o dajanju zdravila:

Naziv vrtca, enote: _____

Naslov: _____

Ime in priimek otroka: _____ Datum rojstva: _____

Naslov: _____

Bolezensko stanje: _____

Zdravilo: _____ Odmerek zdravila: _____

Kako damo zdravilo (npr. v usta, črevo, na kožo): _____

Kdaj damo zdravilo: _____

Datum začetka zdravljenja: _____ Datum zaključka zdravljenja: _____

Pojav stranskegai učinka zdravila: _____

_____

Datum in ura dajanja zdravila:

1		6	
2		7	
3		8	
4		9	
5		10	

Ime in priimek pooblaščne osebe (strokovnega delavca): _____

Kraj in datum: _____

Podpis: _____

POROČILO O BOLEZNI

Naziv in naslov vrtca: _____

Ime in priimek otroka: _____ Spol: M Ž Datum rojstva: _____ / _____ / _____

Datum pojava bolezni: _____ / _____ / _____ Čas pojava bolezni: _____ . _____

Ime in priimek staršev/skrbnikov: _____ Poklical/-a: _____

Čas priklica: _____ . _____ Čas prihoda: _____ . _____

NMP (112)/zdravnik: Ni bil klican Bil klican Čas priklica: _____ . _____ Čas prihoda: _____ . _____Kraj ukrepanja: Igralnica Igrišče Hodnik Stopnice Veža Telovadnica Kopalnica Kuhinja Pisarna Sprehod, izlet Neznano Drugo (napišite) _____

Okoliščine in vzrok nastanka bolezni (opišite): _____

Simptomi / znaki so posledica:

 novonastale bolezni že znane kronične bolezni alergije astme sladkorne bolezni epilepsije Drugo (napišite) _____Simptomi / znaki bolezni (lahko več simptomov / znakov): Povišana telesna temperatura Glavobol Težko dihanje Izpuščaj Bruhanje Driska Močna bolečina Mišični krči Izguba zavesti Vedenjske motnje Drugo (opišite) _____

Prva pomoč v vrtcu (opišite): _____

Zdravila, ki jih je otrok dobil v vrtcu (napišite): _____

Ime in priimek osebe, ki je nudila prvo pomoč: _____

Zdravniška pomoč:

 Zdravniška/zobozdravniška pomoč ni bila potrebna Zunajbolnišnična zdravniška pomoč (urgentna služba, izbrani zdravnik) Sprejet na zdravljenje v bolnišnico (prek noči), število dni: _____

Potrebni ukrepi za preprečitev ponovitve take bolezni: _____

Podpis osebe, ki je izpolnila obrazec: _____ Datum: _____

POROČILO O POŠKODBI ALI ZASTRUPITVI

Naziv in naslov vrtca: _____

Ime in priimek otroka: _____ Spol: M Ž Datum rojstva: _____ / _____ / _____

Datum dogodka: _____ / _____ / _____ Čas dogodka: _____ . _____

Ime in priimek staršev/skrbnikov: _____ Poklical/-a: _____

Čas priklica: _____ . _____ Čas prihoda: _____ . _____

NMP (112)/zdravnik: Ni bil klican Bil klican Čas priklica: _____ . _____ Čas prihoda: _____ . _____Kraj dogodka: Igralnica Igrišče Hodnik Stopnice Veža Telovadnica Kuhinja Kopalnica Pisarna Sprehod, izlet Neznano Drugo (napišite) _____Oprema/Predmet, udeležen pri nastanku poškodbe/zastrupitve: Ni udeležen Pohištvo/oprema Plezala Tobogan Površina pod igrali Peskovnik Kolo/tricikel Snov, rastlina, žival Igrača (napiši) _____ Drugo (napišite): _____

Okoliščine in vzrok nastanka poškodbe/zastrupitve (opišite): _____

 Padec z višine Približna višina padca: _____ cm Vrsta podlage _____ Padec na isti ravni (zapletel, spodrsnil) Poškodba zaradi predmeta Prometna nezgoda Vrstnik udaril/porinil Hranjenje/zadušitev Pik žuželke Ugriz živali Ugriz vrstnika Zastrupitev z/s (napišite) _____ Drugo (napišite) _____Poškodovani/oboleli del telesa: Oko Uho Nos Usta Zob Del obraza Del glave Vrat Roka/Zapestje/Dlan Noga/Gleženj/Stopalo Trup Drugo (napišite) _____Vrsta poškodbe: Udarnina Odrgnina Rana Izvin/Izpah Zlom Opeklina Ozeblina Zastrupitev Zadušitev Utopitev Drugo: _____

Prva pomoč v vrtcu (opišite): _____

_____, pri zastrupitvi vzeli s seboj (napišite) _____

Ime in priimek osebe, ki je nudila prvo pomoč: _____

Zdravniška pomoč: Zdravniška/zobozdravniška pomoč ni bila potrebna Zunajbolnišnična zdravniška pomoč (urgentna služba, izbrani zdravnik) Sprejet na zdravljenje v bolnišnico (prek noči), število dni: _____

Potrebni ukrepi za preprečitev ponovitve take poškodbe/zastrupitve: _____

Podpis osebe, ki je izpolnila obrazec: _____ Datum: _____

**SPOROČILO VRTCA OBMOČNEMU ZAVODU ZA ZDRAVSTVENO
VARSTVO O SUMU NA IZBRUH NALEZLJIVE BOLEZNI***

Naziv vrtca: _____

Naslov vrtca: _____

Datum začetka obolenja: _____

Glavni znaki pri zbolelih: _____

Število obolelih otrok: _____ Število zbolelih zaposlenih: _____

Število izpostavljenih otrok: _____ Število izpostavljenih zaposlenih: _____

Kontaktna oseba za sodelovanje pri obravnavi izbruha v vrtcu:

Ime in priimek: _____

Telefon: _____

Mail: _____

Datum obvestila o izbruhu: _____

Podpis odgovorne osebe: _____

*Povzeto po Freljih T, Kraigher A, Čakš N, Krt-Lah A, Marinko J, Hudopisk N. Smernice za vključitev otrok v vrtec/šolo po preboleli nalezljivi bolezni. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 2012.

LITERATURA

Ahčan, U. (ur.). Prva pomoč: Priročnik s praktičnimi primeri. 1. izdaja. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 2006.

Albright, L., D'Agostino, J., Fecht - Gramley, M. E., Garcia, M. et al. Guidelines for the Nurse in the School Setting. Illinois Department of Public Health, Loyola University Medical Center, 2003. Pridobljeno 12. 1. 2007 s spletne strani: http://www.luhs.org/depts/emsc/schl_man.pdf.

American Academy of Clinical Toxicology, European Association of Poisons Centres and Clinical Toxicologists (AACT/EAPCCT). Position Paper: Ipecac Syrup. Journal of Toxicology. Clinical Toxicology 2004; vol 42 (2): 133–43.

American Academy of Clinical Toxicology, European Association of Poisons Centres and Clinical Toxicologists (AACT/EAPCCT). Position Paper: Gastric Lavage. Journal of Toxicology. Clinical Toxicology 2004; vol 42 (7): 933–43.

American Academy of Pediatrics, Committee on School Health. Guidelines for the Administration of Medication in School. Policy Statement. Pediatrics 2003; 112 (3): 697–9.

American Academy of Pediatrics, Committee on Pediatric Emergency Medicine. Emergency Preparedness for Children With Special Health Care Needs. Pediatrics 1999; 104 (4): 53–8.

American Academy of Pediatrics, Committee on School Health. Guidelines for Emergency Medical Care in School. Pediatrics 2001; 107 (2): 435–6.

American Academy of Pediatric. Guidelines for Emergency Medical care in Schools. Pediatrics 2001; 107 (2): 435–6.

American Academy of Pediatrics. When Your Child Needs Emergency Medical Services. TIPP – The Injury Prevention Program, 2001. Elk Grove Village, IL: American Academy of Pediatrics, 2001. Pridobljeno 3. 2. 2006 s spletne strani: <http://www.aap.org/family/tipp-ems.htm>.

American Academy of Pediatrics. Caring for our children. 2nd ed. National Resource Center for Health safety in Child Care (HRSA). Elk Grove Village 2005: 83–146.

American Academy of Pediatrics. Red book 2006, 27th ed. Report of the Committee on Infectious Diseases. Elk Grove Village, 2006.

Canadian Centre for Occupational Health and Safety. The Material Safety Data Sheet – A Practical Guide to First Aid. Ontario, Canada, 2005.

Caring for Our Children. National Health and Safety Performance Standards: Guidelines for Out- of-Home Child Care. Second edition. Elk Grove Village, IL: American Academy of Pediatrics, American Public Health Association in National Resource Center for Health and Safety in Child Care, 2002. Pridobljeno 20. 12. 2005 s spletne strani: <http://www.nrc.uchsc.edu/cfoc/pdfversion/list.html>.

Department of Health, Department for Education and Skills. Managing Medicines in Schools and Early Years Settings. Pridobljeno 4. 2. 2007 s spletne strani: <http://publications.teachernet.gov.uk/eorderingdownload/1448-2005pdf-en-02.pdf>.

Department for Education and Employment. Guidance on First Aid for Schools. A good practice guide. Pridobljeno 2. 4. 2007 s spletne strani: http://www.teachernet.gov.uk/_doc/4421/gfas.pdf.

Derganc, M. Osnove prve pomoči za vsakogar. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 1994.

First Aid Guide for School Emergencies. Virginia Department of Health, Division of Child and Adolescent Health, 2003. Pridobljeno 2. 4. 2006 s spletne strani: <http://www.pen.k12.va.us/vdoe/instruction/health/firstaidguide.pdf>.

Frelj T, Kraigher A, Čakš N, Krt-Lah A, Marinko J, Hudopisk N. Smernice za vključitev otrok v vrtec/šolo po preboleli nalezljivi bolezni. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 2012. Pridobljeno 5.4.2012 s spletne strani: http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=225&pi=5&_5_id=1931&_5_PageIndex=0&_5_groupId=355&_5_newsCategory=&_5_action=ShowNewsFull&pl=225-5.0.

Hazinski, M. F., Markenson, D., Neish, S., Gerardi, M., Hootman, J., Nichol, G. et al. Response to Cardiac Arrest and Selected Life-Threatening medical Emergency Response Plan for Schools. A Statement for Healthcare Providers, Policymakers, School Administrators and Community Leaders. Pediatrics 2004; 113 (1): 155–68.

Lužnik Bufon, T. Okužbe otrok v vrtcu. Ljubljana: Klinični center Ljubljana, Klinika za infekcijske bolezni in vročinska stanja, 2005.

McNeil, M., Sinz, B., Biancalana, C., Salaber, S. Emergency First Aid Guidelines for California Schools. San Diego: The California Emergency Medical Services Authority, 2004. Pridobljeno 12. 1. 2007 s spletne strani: http://www.emsa.ca.gov/aboutemsa/school_guidelines.pdf.

Mulligan - Smith, D., Lutten, R. How to prevent & handle childhood emergencies. A handbook for parents and people who care for children. Ft. Lauderdale: University of Florida, College of medicine, 1997. Pridobljeno 20. 12. 2005 s spletne strani: <http://www.luhs.org/depts/emsc/preventbk.pdf>.

Occupational Safety and Health Service. First aid equipment, facilities and training. Wellington, NZ: Occupational Safety and Health Service of the Department of Labour, 2001. Pridobljeno 2. 4. 2007 s spletne strani: <http://www.waikato.ac.nz/hrm/internal/health&safety/firstaid.pdf>.

Olympia, R. P., Wan, E., Avner, J. R. The Preparedness of School to Respond to Emergencies in Children: A National Survey of School Nurses. Pediatrics 2005; 116 (6): 738–45.

Pravilnik o obravnavanju nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode. Pridobljeno 3. 3. 2010 s spletne strani: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/zakonodaja/pdf/OS/Pravilnik_nasilje_14_8_09.pdf.

Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu. Ur. l. RS, št. 136/2006.

Pravilnik o sistemu za sprejem, shranjevanje in sledljivost zdravil. Ur. l. RS, št 81/2009.

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini. Pridobljeno 3. 3. 2010 s spletne strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200931&stevilka=1386>.

Pravilnik o zbiranju in varstvu osebnih podatkov na področju predšolske vzgoje. Ur. l. RS, št. 80/2004.

Rakar Radešček, R. Moj otrok ima vročino, kaj jo povzroča in kako ukrepamo. Ljubljana: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, 2009.

Tiberi, L., Cotton, W., Felner, R. Emergency Guidelines for Schools. 2nd edition. Columbus OH: Ohio Department of Public Safety, Division of Emergency Medical Services, 2001. Pridobljeno 3. 2. 2006 s spletne strani: <http://www.schoolhealth.org/content/emerguide.pdf>.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Ur. l. RS, št. 16/2008.

Zakon o vrtcih. Ur. l. RS, št. 100/2005.

The background is a solid teal color with a pattern of overlapping, semi-transparent circles in various shades of teal and dark green, creating a layered, abstract effect.

INŠTITUT ZA VAROVANJE ZDRAVJA REPUBLIKE SLOVENIJE

Dostopno na spletni strani www.ivz.si